

קובץ

הערות התמימים

כ' מרחשון

יוצא לאור על ידי

תלמידי המתיבתא שע"י ישיבת אהל"י יוסף יצחק לייבאוויטש מעלבורן
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחד לבריאה
שבעים שנה לנשיאות כ"ק ארמו"ר נשיא דורינו

קובץ

הערות התמימים

חידושים וביאורים בנגלה

ע

יו"ל לכ' כ"ף מדר-חשון

יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע

יוצא לאור על ידי

„מתיבתא מעלבורן”

שע"י ישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש מעלבורן

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחד לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מה"מ נשיא דורינו

KOVETZ HEOROS HATMIMIM
MESIVTA MELBOURNE
CHOF CHESHVAN 5781

Published by
Mesivta Melbourne
Yeshivas Oholei Yosef Yitzchak Lubavitch
88 Hotham Street, St. Kilda East VIC 3183 Australia

Comments and feedback:
kovetzheorosmelbourne@gmail.com

* * *

נערך וסודר לדפוס ע"י חברי המוערכת שיחיו:
הת' מנחם מענדל בן שרה חנה שי' סופרין
הת' שלמה זלמן בן רבקה פערל שי' באנדער
הת' שניאור זלמן בן שיינא באשע שי' לשס

פתח דבר

ב"ה.

לכבוד יום הבהיר כ' חשון, יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע, שמחים אנו, תלמידי מתיבתא מעלבורן, להגיש לפני הקהל מחבבי תורה, קובץ הערות התמימים.

'פותחין בדבר מלכות' ובהתאם לזאת הדפסנו בראש הקובץ שיחה קדושה מאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על תפקידם המיוחד של תמימים.

הקובץ כולל הערות וביאורים בתורת הנגלה ובתורת החסידות שנכתבו ע"י תלמידי התמימים ותלמידי השלוחים.

ידועה ומפורסמת הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בריבוי מקומות שאלו ש"תורתם אומנתם" והגים בתורה עד לאופן ד"לאפשא לה" יעלו חידושים על הכתב, ומזמן לזמן יוציאו לאור קובצי תורה ופלפליא דאורייתא, מתוך חיות ותענוג. ובהתאם לכך מוציאים אנו לאור גליון זה ע"מ לעורר ולחזק בין כותלי הישיבה ובכל העיר את לימוד התורה בכלל ובפרט כתיבת חידושי תורה.

ובמיוחד בנדו"ד כפי שאמר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לתלמידים השלוחים לישיבה גדולה מעלבורן ביחידות "איינעמען אוסטרליא דורך לימוד התורה".

ואנו תפילה, שע"י העיון והעמקה בלימוד התורה, נזכה להגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא", לבשר להם "סוד טעמי" ומסתר צפונותיה", ויקוים היעוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

המערכת

כ' מר-חשון ה'תשפ"א – "השנה ותהא שנת פלאות אראנו"
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מה"מ נשיא דורנו
מעלבורן אוסטרליא

מפתח

דבר מלכות

7..... תפקידם המיוחד של תמימים

הערות

15..... ביאור מסכת ברכות פרק א' משנה א' בעבודת ה' הת' עקיבא שי' פינקין

17..... ביאור שיטת התוספות בענין קידושין בקטנה הת' שלמה זלמן שי' באנדער

18..... שיפולו של הכבש הת' שמואל שי' ליפסקער

20..... שקר בחלומות הת' שניאור חיים ב"ר דוד שי' הכהן גוטניק

22..... מקורו של רש"י ב"מ קיז: ד"ה א"ר יהודה הת' שניאור חיים ב"ר דוד שי' הכהן גוטניק והת' גלעד יוסף שי' הלוי גרשמן

23..... הערה על פירש"י "אין דיבור אלא לשון קשה" הת' גלעד יוסף שי' הלוי גרשמן

25..... גדר דדינא דמלכותא דינא הת' השליח רפאל משה הכהן שי' שפערלין

- 27..... נוסח המחזור
הת' שמואל שי' ליפסקער
- 28..... AN EXTRA B'RAISO?
HaTomim Asher Yehuda Belfer
- 29..... UNDERSTANDING RASHI'S SOURCE
HaTomim Asher Yehuda Belfer
- 30..... THE HEICHOL ACCORDING TO RAMBAM
HaTomim Shneur Zalman Lesches

דבר מלכות

תפקידם המיוחד של תמימים

השייכות דהמאמר "מלכא ומלכתא הוו יתבי כו" ליסוד תומכי תמימים / חיבור תורה ותפלה / חיבור תורה ומבצעים / משיחת אחרון של פסח תשל"ו / נדפס בלקוטי שיחות חי"ד, הוספות ט"ר ח"י אלול, ע' 314.

א. בסעודת היום דאחרון של פסח ה'תש"א¹ סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהחל משנת תרס"ו (שלשים ושש שנים) הוגהג הסדר להתועד ברבים בעת הסעודה דאחש"פ, ובפרט – התועדות הקשורה עם "שמחת התמימים", שאביו, כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, אכל אז סעודה זו ביחד עם תלמידי ישיבת תומכי תמימים בפעם הראשונה.

והמשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר בספורו: "איין וואָרט פון דער שיחה קדושה וועל איך אייך איצט איבערגעבן. נאָך דעם ווי הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט געזאָגט דעם מאמר חסידות: מלכא ומלכתא הוו יתבי², האָט דאָן הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק געזאָגט: די אַרבעט האָט ב"ה מצליח געווען" (היינו התיסדות הישיבה, כמבואר שם בהמשך דברי כ"ק אדמו"ר נ"ע).

דברי רבותינו נשיאינו מדויקים הם בתכלית הדיוק. ומוזה שבחזרתו על דברי אביו כ"ק אדמו"ר נ"ע שהישיבה הצליחה, דיין כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר שדיבור הנ"ל הי' לאחרי אמירת המאמר ד"ה מלכא ומלכתא הוו יתבי, מובן שהצלחת הישיבה הנ"ל יש לה קשר לתוכן המאמר הנ"ל.

ב. מאמר הנ"ל או "הנחה" שלו – לא מצאתי לע"ע, אבל יש דרוש מכ"ק אדמו"ר הצ"צ³ בד"ה זה, המבאר את סיפור הגמרא הנ"ל ע"ד החסידות (כדלקמן). וכן ישנם עוד מאמרים מרבותינו נשיאינו ד"ה "מלכא ומלכתא"⁴, שכפי הנראה מיוסדים הם על דרוש הנ"ל של אדמו"ר הצ"צ. ואשר לכן קרוב לומר, שגם המאמר שנאמר בעת הסעודה דאחש"פ תרס"ו הי' בתוכן זה.

1) ספר השיחות ה'תש"א ע' 104 ואילן.

2) פסחים ספ"ד. כריתות בסופה (בשינוי לשון).

3) אוה"ת וישלח תכו, א"ב.

4) שוהמ"פ תרס"ד. שש"פ תרצ"ו.

תוכן הדרוש של הצ"צ: איתא בגמרא "מלכא ומלכתא הוו יתבי מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרי יאי, אמרו מאן מוכח כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא . . . אי גדיא יאי יסק לתמידא . . . (ומסיק בגמרא דאינו כן) דתנן ר"ש אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרין במינן ת"ל⁶ אם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין כאחד".

ומבאר הצ"צ ד"אימרי" ו"גדיא" הם ב' הסוגים דמארי תורה ובעלי מצות: "אימרי" קאי על מארי תורה (כי "ושער רישי' כעמר נקא⁷ זהו הלכות התורה וכו'⁸) – בחי' ישראל, ו"גדיא" קאי על בעלי (עסק – שמעלתם היא בקיום ה) מצות – בחי' יעקב (כי "בחי' עזים מהשערות שלהן יש יניקת החיצונים, כך מי שעוסק במו"מ בריבוי התחכמות מותר מוחין כו'⁹).

"מלכא אמר גדיא יאי": מלכא הוא בחי' ו"א דאצילות שאינה יורדת לבי"ע לברר בירורים. ולכן אמר "גדיא יאי", כי עיקר התענוג הוא בהתחדשות דוקא, ו"ע"כ זאת הוא חידוש לו בירורי בי"ע דב"ן", הנעשה ע"י בעלי מצות, גדיא; ו"מלכתא אמרה אימרי יאי" – בחי' "מלכות דאצילות שיוורדת בבי"ע לברר, בחי' יעקב, אומרת אימרי יאי, בחי' ישראל, כי זהו חידוש לגבה" –

ומסקנת הגמרא היא ד"שניהן שקולין כאחד", כי צ"ל ב' הבחינות, ושניהם יעמדו יחדיו. ע"כ תוכן הדרוש.

עפ"ו צריך להבין השייכות דענין הנ"ל להצלחת הישיבה, דלכאורה הרי כל כולה של ישיבה הוא – לימוד התורה, "תורתם אומנתם" (ובמילא מובן בדוה גם הצלחתה), ובמאמר הנ"ל אין הכרע ליתרון מעלתה של התורה (כי תלוי במחלוקת דמלכא ומלכתא), ובפרט שהמסקנא היא "ששניהן שקולין כאחד"?

ג. לכאורה ה' מקום לבאר: מהמשך הגמרא שם מוכח, דאף שהמסקנא היא "ששניהן שקולין כאחד", בכ"ז, יש יתרון במעלת הכבשים על העזים, כי:

(א) הכה"ג – המומחה ביותר בעניני קרבנות – הוכיח דאימרי יאי, ובפרט שבגמרא אין פירכא להוכחה זו.

(ב) מאותו הענין שממנו מכריחה המסקנא "ששניהן שקולין כאחד" – משם גופא משמע, שכבשים עולים במעלתם על העזים, שהרי "בל' המשנה) "כבשים קודמים לעזים בכל מקום", ורק פעם אחת הקדימה התורה עזים לכבשים.

(ג) לאידך: בגמרא לא הובא, אפילו בתור קס"ד, סברא לומר דגדיא יאי.

אשר מכל זה משמע, שגם להמסקנא ישנה מעלה בכבשים על העזים (אלא שאין בה כדי להכריע דאימרי יאי מגדיא, ולכן מסיק "ששניהן שקולין כאחד").

ועפ"ו יש מקום להסביר השייכות של תוכן המאמר הנ"ל ל"הצלחת הישיבה", היות שלפי המסקנא יש מעלה ב"אימרי" – תורה (ישיבה).

אבל דוחק גדול לבאר כן – מכמה טעמים:

(א) לפי"ז כל הקשר הוא רק עפ"י השקו"ט בהקס"ד ומהוכחות צדדיות, אבל לא לפי מסקנת הגמרא המפורשת "ששניהן שקולין כאחד" (ובפרט, שענין הנ"ל – שבכבשים (תורה) יש תוס' מעלה, שלכן מסתבר יותר הקס"ד שאימרי יאי – לא נתבאר כלל במאמר הנ"ל).

(ב) מעלה זו שייכת לענינה של ישיבה ותורה בכלל, אבל לא ל"הצלחת" ישיבה (באיכות וכמות הלימוד והתלמידים וכו').

(ג) ועיקר: עדיין צריך ביאור, מהו ההכרח לקשר הצלחת הישיבה עם אמירת מאמר שבו מדובר ע"ד מעלת התורה?

(5) כריתות בסופה.

(6) ויקרא ד, לב.

(7) וראה ג"כ ד"ה מלכא ומלכתא דלעיל הערה 4.

(8) דניאל ז, ט.

(9) "גם אימרה ע"ד את ה' האמרת כו' וה' האמירך ל' דיבור התורה וכו'" (אוה"ת שם).

(10) וראה אוה"ת שם, ד"אימרי" ו"גדיא" הם ג"כ צדיקים ובע"ת; אתהפכא ואתכפיא; ד"ע וד"ת.

ד. ויובן זה בהקדים הצריך ביאור בדברי כ"ק אדמו"ר נ"ע הנ"ל "די ארבעט האט ב"ה מצליח געווען": דמזה משמע, שהי' מקום לומר שהעבודה לא תצליח ח"ו, ולכן יש ליתן שבח והודאה מיוחדת על הצלחתה – ותמוה: גם כאשר איש פשוט מייסד ישיבה ללימוד התורה, ברור שמן השמים מסייעים לו שיצליח בעבודתו זו הקדושה; ומכ"ש בנידו"ד כשהמייסד והמנהל של הישיבה הוא נשיא בישראל וכו'¹⁰ שאינו שייך כלל לפניות צדדיות ח"ו – וא"כ מהו החידוש שהישיבה הצליחה?

ויש לבאר, על יסוד דברי כ"ק אדמו"ר נ"ע בקונטרס עץ החיים¹¹ בקשר להתיסדות הישיבה – וז"ל: "יסוד אגודתינו אינו להגדיל ולהרחיב עסק התורה הנגלית

[וכפתגמו במק"א¹²: "התיסדות הישיבה אינה בשביל תורה לבד, תורה איננה חסרה ב"ה, ישנן הרבה ישיבות"]

כ"א זאת היא תכלית יסוד אגודתנו אשר הבחורים העוסקים בתורה הנגלית יהיו יהודים (אידיען) יראים ושלימים עם ה' ותורתו. . . ולתכלית זה נתעוררו לייסד אגודה להחזיק בחורים העוסקים בתורה. . . לנטוע בהם איזה הרגש פנימי ביראת ה' ואהבת ה'. . . ובאשר דרך החיים המביאה לזה היא לימוד פנימיות התורה וכו'".

ובמק"א¹³ כותב: "אמרנו להציע. . . ליסד מקום אשר ילמדו שם הבחורים החפצים ללמוד ויתעסקו בגפ"ת בשקידה, אמנם עם זה תהי' עליהם השגחה טובה להשריש בלבם שרשי האמונה והיראה. . . לעבוד את ה' וללכת בדרכיו ואור התורה והמצוה והעבודה יאיר בקרבם להיות זוכים ומזכים את הרבים".

ז.א. שתלמידי תומכי תמימים אין להם להסתפק בלימוד הגולה לחוד, כ"א צריכים גם ללמוד פנימיות התורה – תורת החסידות ולהתעסק בעבודת התפלה, בכדי, "להשריש בלבם שרשי האמונה והיראה", שיהי' בהם "הרגש פנימי ביראת ה' ואהבת ה'", וכמבואר בארוכה בקונטרס הנ"ל.

ועוד זאת: מכיון שמתפקדים של תלמידי תומכי תמימים "להיות זוכים ומזכים את הרבים", בסגנון הידוע: "נרות להאיר" – הרי מובן, שגם בהיותם עדיין בין כותלי הישיבה עליהם להתעסק, מבלי לנגוע בסדרי ישיבה, בהפצת המעיינות חוצה.

ה. לבאר בפרטיות יותר את החידוש והיתרון הנ"ל שבישיבת תומכי תמימים:

ארוז"ל¹⁴ כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, אלא צ"ל "תורה וגמ"ח¹⁵; ועוד ארוז"ל¹⁶ "אם אין יראה אין חכמה". דמזה מובן, שעבודת התפלה ולימוד דברי מוסר ופנימיות התורה וכו' – הרי זה תנאי להצלחת לימוד התורה בישיבה, ברבים או גם ביחיד, כדי להשריש בהלומד אהבת ה' ויראתו; וכן צ"ל גם התעסקות בגמ"ח¹⁶ (כולל צדקה רוחנית), דאל"כ – "אפילו תורה אין לו".

אלא שבזה אין התפלה וכו' ענין ועבודה לעצמם, כ"א לתכלית הצלחת הלימוד: כדי שלימוד התורה שלו יהי' כדבעי, צריך הוא להתעסק בעבודות הנ"ל, דאל"כ – "אפילו תורה אין לו".

^{10*} (להעיר משיחת אחש"פ תש"א שם (ע' 106) שהתיסדות הישיבה היתה בברכתם הקדושה של כ"ק רבותינו נשיאנו (הבעש"ט, הה"מ וכו').

¹¹ פכ"ב.

¹² הובא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר מוצאי ט' באב תרפ"ט (בישיבת תורת אמת ירושלים). – נדפס בהוספות לשמח תשמח תרנ"ז (ע' 119).

¹³ במכ" המתחיל "נודה לה' על כל הטוב" – נזכר בקונטרס עה"ח שם. ונדפס בהוספות לקונט' הנ"ל ע' 80 ואילך.

¹⁴ יבמות קט, ב.

¹⁵ לקו"ת ויקרא ה, א. – סיום מרוז"ל זה "אלא תורה וגמ"ח" אינו בש"ס שם. וי"ל עפמ"ש בלקו"ת ד"ה כי תשמע בקול ס"ג, וז"ל: אמרו"ל כל האומר כו' שהפ' הפשוט הוא שצריך שיעסקו בתורה ובגמ"ח כו' קללות המצות. – ולהעיר מיבמות קה, א. אנה"ק ס"ה.

¹⁶ אבות פ"ג מי"ז.

^{16*} וראה לקו"ת ויקרא שם, ד"גם עיון תפלה הוא בכלל גמ"ח וכו'".

החידוש בישיבת תומכי תמימים הוא, שתלמידי עוסקים בלימוד החסידות, עבודת התפלה, וגמ"ח והפצת המעינות חוצה – לא רק כהנהגה והקדמה ללימוד התורה (הנגלית) שלהם, כ"א גם באופן של עבודה ו"עיקר" לעצמם;

שלכן הנהיגו רבותינו נשיאנו בסדרי הישיבה, שחלק מהיום יהי מוקדש ללימוד החסידות¹⁷, ושאופן הלימוד יהי "כלימוד הסוגיות בגלילי שבתורה"¹⁸ – בהבנה והעמקה וכו'¹⁹; וגם דרשו מהתלמידים השתדלויות ויגיעה בעבודת התפלה, ואריכות התפלה²⁰; ואף הנהיגו שכמה שבועות בשנה יקדישו התלמידים להרבצת התורה והיהדות, ושימשיכו בזה, במדה מסוימת בזמנים שמחוץ לסדרי הישיבה, גם במשך השנה.

ו. עפ"ז מובן הקשר והשייכות של דרוש הנ"ל "מלכא ומלכתא הוו יתבי" ל"הצלחת הישיבה":

לכאורה יש מקום לתמי' בסדר הנ"ל: מכיון שבכל ישיבה לימוד התורה הוא העיקר, הלימוד הוא בבחי' "כל מעיני בך"²¹ – איך יתכן שגם עבודה אחרת תהי' בבחי' עיקר? עיקר? ומכ"ש וק"ו מהא דאמר אביי²² "אי אמרה לי אם (רק) קריב כותחא לא תנאי" – עאכו"כ התעסקות בעבודת התפלה, בהפצת המעינות וכו'.

ולכן הוקדם דרוש הנ"ל, שבו מבואר ע"ד ב' סוגי העבודה ד"אימרי" ו"גדיא" – תורה ומצות (או: צדיקים ובע"ת, כדלקמן ס"ט) – דאף שכ"א כלול מחבירו²³ – דגם מארי תורה צריכים לקיים מצות ולהתעסק בגמ"ח (וכנ"ל ס"ה בענין כל האומר אין לי אלא תורה כו'), ולאידך, גם בעלי עסק עליהם לקבוע עתים לתורה – מ"מ שקו"ט בגמרא איזה מהם "יאי", כי יש מעלה בזה מה שאין בזה, כלומר: יש יתרון בהעבודה שבה לימוד התורה הוא העיקר (ועבודה ד"גדיא" טפלה אלי), וכן להיפך.

ומסקנת הש"ס היא "ששניהם שקולין כאחד", היינו ש"צ"ל ב' העבודות²⁴, ושתיהן יעמדו יחדיו; וזהו היסוד להצלחת ישיבת תומכי תמימים, שבה יתעסקו התלמידים הן ב"אימרי" והן ב"גדיא"²⁵, וכאו"א באופן של עיקר לעצמו.

ז. לכאורה עדיין צ"ע: סוף-סוף איך תתכן ההתעסקות בב' עבודות שונות ("אימרי" ו"גדיא") כששתיהן הן בתור עיקר – והרי האדם הוא מדוד ומוגבל? ובפרט איך אפשר לו להיות בבחי' "נושא שני הפכים" – דברי (שהם) כאש ומצוה בצמר גשמי וכו' דוקא, שכל ומעשה וכו' בב"א?

והביאור בזה: הגבלה זו, שכל עבודה מחולקת מחברתה (באופן שאא"פ להן לעמוד "יחדיו"), הוא מצד ה"צירוי חיצוני" שלהן, אבל מצד פנימיותן ועצמיותן, הרי כל העבודות נקודתן אחת – קיום רצון העליון.

ולכן, כאשר האדם הוא בבחי' מציאות לעצמו, (ובמילא) גם עבודתו היא מוגבלת באופן כזה – הרי אז כל עבודה שלו היא ענין שונה, לפי ה"צירוי" וההגדרה שלה, וא"א לו להיות מסור ונתון מכל וכל לשתי העבודות יחדיו;

17 ראה קונט' עה"ח שם: שכאו"א ילמוד ב' שלישים (דכל שעות הסדרים) נגלה ושליש חסידות. ובספכ"ה: "ויום הש"ק קדוש יהי' כולו על עסק דא"ח".

18 ל' כ"ק אדמו"ר נ"ע ב"מאמר הפתיחה" שלו בעת התיסדות הישיבה ט"ו אלול תרנ"ז – נעתק במכתב כ"ק מ"ח אדמו"ר ("התמים" ח"א ע' כג-כד).

19 וראה גם קונט' עה"ח פכ"ה.

20 וראה גם קונט' הנ"ל בסופו.

21 ל' הכותב תהלים פו, ז.

22 עירובין סה, א.

23 להעיר גם מאגה"ק סי"ג.

24 סד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ו, עיי"ש בארוכה.

25 דכולל גם תפלה – ראה אוה"ת שם (בענין "על שתי המזוזות ועל המשקוף"). וראה לקמן ס"ט, ד"אמרי" ו"גדיא" בתורה גופא הם נגלה וחסידות.

אבל "תמים" מהותו (בל" כ"ק אדמו"ר נ"ע²⁶ – הנחת עצמותו". היינו שהוא בבחי' ביטול והפשטה שאין לו מבוקש לעצמו וכל ענינו הוא למלאות רצון מייסדו²⁷ הישיבה, שהוא הוא רצון העליון ב"ה²⁸). ומצד ביטול והפשטה זו הרי "מקום יש (בראש להניח)²⁹ להיות מסור ונתון בתכלית לכאו"א מעבודות הנ"ל.

ה. אמנם, מאידך, מובן ופשוט הוא, שכוונת כ"ק אדמו"ר נ"ע (ביסוד "תומכי תמימים") היתה לייסד ולהקים "ישיבה", שמוכנה כמשמעותה – מקום שמקודש ללימוד התורה (ע"ד לשון חז"ל³⁰ "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם" – שהכוונה בזה היא לבית תלמוד);

היינו, עם היות שהתלמידים יתעסקו בעבודת התפלה (וגם בהפצת המעיונות כו'), מ"מ, מכיון שאין זה "בית תפלה"³¹ (וגם לא "בית תורה ותפלה" ביחד) כ"א – ישיבה, הרי מובן, שהתעסקות הנ"ל לא באה למעט ח"ו בלימוד התורה הנדרש מתלמידי הישיבה³²; כי עיקר תכליתם הוא – לימוד התורה.

דוגמא לדבר בהלכה: בעבודות הקרבנות היו ב' סוגים³³: א) "עבודה תמה" – "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר", כגון זריקה, הקטרה וכו'; ב) עבודה שאינה תמה – "עבודה שיש אחרי" עבודה, כגון "שחיטה וקבלה והולכה שיש אחרי" זריקה – ודווקא "עבודה תמה" זר חייב עליהן מיתה, משא"כ שאר עבודות, "אע"פ שהזרים מוזהרין שלא יתעסקו בעבודה מעבודות הקרבנות, אין חייבין מיתה אלא על עבודה תמה".

ז.א. שעיקר שלימותן ותכליתן של עבודות הקרבן – הוא ה"עבודה תמה", ש"גומרת ומתממת" את הקרבן, והעבודות שלפני' הן בערכה רק בבחי' הכנה אליו; אבל מאידך, גם עבודות אלו, אינן רק טפל והכשר לה"עבודה תמה" (כלומר, שאא"פ לדווקא הדם א"כ יש לפני' שחיטה קבלה והולכה), כ"א הן עבודות בפ"ע וענינים עיקריים מצ"ע בהקרבן; שלכן מחשבה פסולה פוסלת לא רק בזריקה ("עבודה תמה") כ"א גם בשחיטה קבלה והולכה³⁴, וכיו"ב.

ועד"ז בעניננו: אף שכל סוגי העבודות המוטלים על תלמידי תומכי תמימים – גם עבודת התפלה, הפצת המעיונות וכו' – כאו"א מהם הוא עיקר ועבודה לעצמו, מ"מ ה"עבודה תמה" של תלמידי הישיבה היא – לימוד התורה, וכל שאר העבודות הן בערכה הכנה להתכלית.

ובזה יתוסף ביאור בהקשר שבין הצלחת הישיבה גם לשקו"ט הגמרא אי "גדיא יאי" או "אמרי יאי": נתי"ל סעיף ג', שמהמשך הגמרא מוכח דגם לפי מסקנת הגמרא, "ששניהן שקולין כאחד", יש יתרון ב"אמרי" על "גדיא". והיינו כנ"ל, כי עיקר תכליתו של תלמידי הישיבה הוא ב"אימרו" – לימוד התורה ("כבשים קודמים לעזים בכל מקום"³⁵); ויתרון זה מתבטא גם בריבוי בכמות, שרוב זמנו בהישיבה עליו להתעסק בלימוד התורה, וכהראי' דהכהן גדול הדתמיד ("תמידים כסודם") הוא באימרי דוקא³⁶.

(26) תורת שלום ע' 235. וראה גם ס' השיחות תש"ה ע' 107.
 (27) ראה לקו"ש ח"ב ע' 484 הערה 14.
 (28) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 326 ואילך – ביאור על השיחה הידועה של כ"ק אדמו"ר נ"ע ("שמח"ת תרס"א) "כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו".
 (29) ע"ד ל' הש"ס עירובין צה, ב.
 (30) יומא כח, ב. וראה תנחומא ס"פ ויגש. רש"י עה"ת שם.
 (31) להעיר ממגילה כז, רע"א.
 (32) ראה גם קונט' ע"ח פכ"ה: ושעות היום מספיקות ללימוד הנגלה.
 (33) ראה בכ"ז יומא כ"ד, א (וראה זבחים קטו, ב) ובפרש"י שם ד"ה עבודה תמה. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ב ואילך.
 (34) משנה זבחים כט, ב. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פי"ג.
 (35) ראה לקמן ס"י, שבכל עת (גם בעסקו בענינים אחרים) צ"ל "דעתו" על לימוד התורה.
 (36) ויש לקשר הנ"ל גם עם זה שבעת סעודת אחש"פ הנ"ל (תרס"ו) ציוה כ"ק אדמו"ר נ"ע לתת לכל תלמיד ד' כוסות, ואמר: "די ד' כוסות פון די ערשטע צוויי נעכט פסח איז משה רבינו'ס און היינט – אחש"פ – איז משיח'ס ד' כוסות" (ס' השיחות תש"ד

ט. כל העניינים משתלשלים מתורה – ומזה, שגם בתורה עצמה יש ב' הבחי' ד"אימרי" ו"גדיא".

ויל' – על יסוד המבואר בדרוש הנ"ל של הצ"צ (ודרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז), ד"אימרי" ו"גדיא" הם (גם) צדיקים ובע"ת³⁷ – דגליא דתורה הוא בחי' "אימרי", צדיקים; ופנימיות התורה – "גדיא", בע"ת;

וכידוע³⁸ שנגלה דתורה שייכת יותר לעבודת הצדיקים ופנימיות התורה שייכת יותר לעבודת התשובה. ולכן גם הגילוי דנגלה דתורה הי' בחודש סיון – חודש השלישי לחודש ניסן, חדשי הקיץ – עבודת הצדיקים; והגילוי דפנימיות התורה למטה (לכאור"א) הי' בחודש כסלו – חודש השלישי לחודש תשרי, חדשי החורף – עבודת התשובה³⁹.

[והו' ג"כ א' הביאורים בשייכותה של התיסדות ישיבת תומכי תמימים לביאת המשיח

– וכפתגם כ"ק אדמו"ר נ"ע⁴⁰ בעת התיסדות הישיבה: "בהתחלה זו בשייבה . . . הנני מדליק את המאורות שמורנו הבעש"ט וההריים הנחילונו למעו תקוים ההבטחה של יפוצו מעינותיך חוצה, להחיש את ביאת המשיח" –

שכן "מטרת הישיבה להיות תורת ה' תורת הנגלית ותורת החסידות תמימה"⁴¹, איחוד נגלה ופנימיות התורה – ואיחוד זה ה"ה הכנה והקדמה ל"אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"⁴² (יחוד ב' המעלות ד"צדיקייא" ו"תיובתא") שיתחדש ע"י משיח צדקנו.]

וע"ד הנת"ל (סעיף ח') בענין "אימרי" ו"גדיא" – דאף "ששניהן שקולין כאחד", מ"מ, "כבשים קודמים לעזים בכל מקום", והתמיד הוא מאמרי דוקא – כן הוא בענין בחי' "אימרי" ו"גדיא" שבתורה:

עם היות שלימוד החסידות הוא דבר הכרחי, ואדרבה, בזה הוא חידושה של ישיבת תומכי תמימים כנ"ל⁴³, מ"מ לימוד זה הוא "מלח" להפת (ולחם) דתורה⁴⁴ – תורת הנגלה, שלימודה הוא בבחי' "תמימים כסדרם"; ובל' כ"ק אדמו"ר נ"ע⁴⁵: "בזמן ביום צריכים לעסוק יותר בתורה הנגלית וכו'"; "יותר זמן יתנו על עסק התורה הנגלית, אשר כן צ"ל . . . וע"ז אנו משגיחים שילמדו הרבה בגפ"ת ובלמוד הנרצה . . . בחול צריכים ללמוד שלישי חסידות ושני שלישים נגלה".

כי שניהם, משה רבינו ומשיח, ענינם תורה: משה (עיקר) ענינו נגלה דתורה, ומשיח (עיקר) ענינו פנימיות התורה (ראה בארוכה שער האמונה פנ"ו. ועוד); והו"ע של "משה רבינו'ס כסות" ו"משיח'ס כסות" – נגלה דתורה ופנימיות התורה, ובשניהם לימוד באופן של "יין" שיש בו טעם וכו', היינו בהבנה והסברה (ראה לקושי ח"ז ע' 277).

[ובפרטיות יותר י"ל, דגם באחש"פ גופא יש ב' הענינים: טעודת אחש"פ (לחם) – נגלה דתורה (ראה הנסמן לקמן הערה 44); כוטות דאחש"פ (יין) – פנימיות התורה (יינה של תורה – ראה אמ"ב שער הק"ש ספנ"ג ואילך)].

וזהו השייכות לתלמידי ישיבת תומכי תמימים, שענינם – לימוד התורה, נגלה וחסידות. וראה לקמן הערה 43.

37 באוה"ת שם מביא: "א" בס' דברי אמת מהרב רבי יצחק לאנצטר ז"ל בשם הה"מ נ"ע שהיו מתווכחים אם צדיקים גדולים אם בע"ת גדולים ואינו זוכר האין". אבל בסיום המאמר שם: "ולפמ"ש בשם המגיד גדיא בע"ת כו". וראה בארוכה ד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ו (ושם, "דעבודת הצדיקים הוא אימרא דקולם קול רחמים . . . ועבודת הבע"ת הוא גדיא . . . גדיא הוא עז שהוא התוקף והקשיות וכו'").

38 ראה גם לקו"ש ח"א ע' 75.

39 סד"ה להבין ענין שמח"ת תש"ו.

40 בשיחת ח"י אלול תרנ"ז – נדפסה בס' השיחות תש"ב ע' 133. וראה בארוכה שיחת כ"ק אדמו"ר נ"ע (דלעיל הערה 28) – נדפסה בס' השיחות שם ע' 141 ואילך.

41 שיחת כ"ק אדמו"ר נ"ע שמח"ת תרנ"ט (בשעת הקפות) – בקשר לקריאת שם הישיבה "תומכי תמימים" – נדפסה בה"תמים" ח"א ע' כה. בהקדמה לקונטרס החלצו תרנ"ט. ספר המאמרים-תרנ"ט ע' רכג-רכה.

42 לקר"ת שמע"צ צב, ב. ש"ה נ, סע"ב. וראה חז"ג קנג, ב.

43 ולכן החידוש בעת הסעודה דאחש"פ תרס"ו (ראה לעיל הערה 36) הי' בענין הכסות דאחש"פ, פ"משיח'ס כסות" – פנימיות התורה. [וראה לקו"ש ח"ז שם, דהחידוש של כ"ק אדמו"ר נ"ע הי' בענין הכסות דוקא, ולא בעצם סעודת אחש"פ – ראה לעיל הערה הנ"ל].

44 לקר"ת ויקרא ביאור לד"ה ולא תשבית פ"ה ואילך. קונט' עה"ח ספי"ג.

45 קונט' עה"ח רפכ"א. ספכ"ב.

[וע"ד הא דמשיח, "אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא": היינו, דגם לאחרי שתתוסף בהם מעלת התשובה קראן בשם "צדיקייא" (ולא בע"ת), כי גם אז זהו עיקר ענינם – אלא שבנוסף לזה יגיעו גם למעלת התשובה, ועי"ז גם מעלת הצדיקים תהי' באופן נעלה יותר⁴⁶].

י. מכהנ"ל – הוראה ברורה בדבר הנהגת תלמידי ישיבת תומכי תמימים:

עיקר ענינו של התלמיד הוא לימוד התורה; וא"א לו להצליח בלימוד התורה כ"א ע"י היגיעה, וכמאמר רז"ל⁴⁷ "יגיעת ומצאתי תאמין": באם אינו מתייגע בתורה (יגיעה אמיתית – לימוד יותר מרגילותו, היפך טבעו⁴⁸) – גם אם מדייק בשמירת זמני הלימוד – אא"פ לו להצליח בלימודו.

ואף שברור הדבר שעליו להתייגע גם בעבודת התפלה, וכדרישת רבותינו נשיאנו – תפלה באריכות וכו' [דלא כדעת הטועים שעבודת התפלה הו"ע של "למפרע"⁴⁹ – שהי' שייך בדורות הקודמים ולא בזמננו עתה]; וכן להתעסק בהפצת המעיונות חוצה (בזמן דחוץ לסדרי הישיבה כו');:

ויתירה מזו: ההתעסקות בזה צ"ל, כנ"ל, לא באופן של הכשר ללימוד התורה שלו (כי בלא זה "אפילו תורה אין לו"), כ"א באופן שניכר בה (בהמסירה ונתינה כו') שהוא ענין ועבודה לעצמו, כנ"ל;

עכ"ז, עליו לדעת שענינים הנ"ל הם בבחי' עבודה שאינה תמה, ומוכרחת להיות עבודה תמה, הגורמת ומתממת כל זה שלפני' – והיא להתייגע בלימוד התורה.

ואעפ"י שגם עבודה שאינה תמה – עבודה היא, שבעת עסקו בה אין לו להסיח דעתו ממנה; ובפרט עפ"י שיחת כ"ק אדמו"ר נ"ע הידועה⁵⁰ בנידון התואר "פנימי", שהוא זה שכשהוא עוסק בדבר מסויים ה"ה תפוס ו"מונח" בזה ("ער ליגט אין דעם") לגמרי – מ"מ, מכיון שעיקר עבודתו הוא תורה, הרי גם אז צ"ל "דעתו" על לימוד התורה, וע"ד המסופר בגמרא⁵¹ על רב שמואל בר שילת, דגם בשעה "דהוה קאי בנינתא" "דעתאי עלויהו" (על תלמידיו).

יא. מכל הנ"ל תשובה ברורה לאלה הטועים וטוענים: היות שגם התלמידים נתבעים בקשר לעניני הרבצת התורה והיהדות והפצת המעיונות חוצה, ומזמן לזמן מתגדלת התביעה (ובפרט בשנים האחרונות מאז התיישב כ"ק מו"ח אדמו"ר בארצה"ב) – הרי מאכן, לכאורה, שעיקר ההתעסקות כעת צ"ל דוקא בענינים אלו ובשבל זה יש לגרוע ח"י מזמני לימוד התורה עבודת התפלה ובכלל שמירת סדרי הישיבה, וכאילו שבזה נשתנו ח"י העתים –

הנה עליהם לדעת, שתכניתה של הישיבה המבוארת בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר נ"ע – מייסד הישיבה ונשיאה הנצחי – היא נצחית, לכל הזמנים ולכל המקומות; והרי זו היתה כוונתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בהדפיסו את קונטרס הנ"ל בארצות הברית, שהתלמידים דשיבת תומכי תמימים בארץ זו יתנהגו כפי הסדרים שניתנו בו: "בחול צריכים ללמוד שלישי חסידות ושני שלישים נגלה", להתעסק בעבודת התפלה וכו',

ובפרט דיוק הכי גדול בשמירת זמני סדרי הישיבה, שידוע שהם בבחי' "הגבלה עצמית" מכ"ק רבותינו נשיאנו מייסדי הישיבה (ע"ד המבואר בהמשך תרס"ז⁵² לענין המדידה דתומ"צ, שענינה (לא מדידה בהאור עצמו כ"א) שנצטווה ית' צמצם א"ע להיות נמשך במדידות ועשיות אלו דוקא, "וממילא אנו מוכרחים לעשות כך דוקא ולא באופן אחר ח"ו").

46) עיין תו"ח ס"פ וישלח.

47) מגילה ו, ב.

48) ראה תניא סט"ז.

49) ראה תורת הבעש"ט – הוספות לכתר שם טוב סע"ה.

50) תורת שלום ע' 39 ואילך.

51) ב"ב ח, ב.

52) ד"ה אלה תולדות נח.

אשר מזה מובן, שאף שצ"ל ההתעסקות בהרבצת התורה וכו', ובפרט לאחרונה שחובת הזמן היא להשתדל בענין המבצעים ככל האפשרי – ואדרבה, המתעסק בזה תבא עליו ברכה⁵² – מ"מ, צ"ל ההתעסקות רק בהזמנים שמחוץ לסדרי הישיבה.

ותירה מזו: תלמיד ישיבת תומכי תמימים אינו מציאות לעצמו (כנ"ל ס"ז), ולכן גם הזמנים הפנויים אינם שלו, אלא עומדים הם ברשותם של כ"ק רבותינו נשיאינו מייסדי הישיבה; ו.א. זה שבידו זמנים פנויים להתעסק בהפצת המעיונות וכו' הר"ז (לא מפני זמנים אלו הם בבעלות שלו, כ"א) מפני שניתנו לרשותו (מאת רבותינו נשיאינו) להשתמש בהם לעבודתו ית' כפי רצונו ובחירתו (אם להמשיך בשקידה והתמדה בלימוד התורה, או להתעסק בהפצת המעיונות וכו'). ומזה מובן, שגם ההתעסקות בהנ"ל בזמנים אלו – צ"ל ע"פ הוראות הנהלת הישיבה.

יב. עפ"י הכלל⁵³ ד"קדושה לא זזה ממקומה" מובן, שגם אלו שכבר "צאו" מכותלי ישיבת תומכי תמימים, קדושתה זו של הישיבה לא זזה ממקומה בהם; ובפרט עפ"י הידוע⁵⁴ אודות ריבוי הכחות, היגיעה וההשתדלות שהשקיעו רבותינו נשיאינו בהישיבה – והרי כשם שמעשי ידיו של הקב"ה הם נצחיים, כן הוא בצדיקים שדומים לבוראם⁵⁵ – שכחות אלו טמונים בכל תלמיד ותלמיד בנפשו פנימה לעד ולעולמי עולמים. במהותו – היה כל ימי חייו תלמיד של רבותינו נשיאינו.

ומזה מובן, שכל מה שנתבאר לעיל במהותו של תלמיד ישיבת תומכי תמימים

– (א) מצד הביטול שלו ביכולתו להיות מסור ונתון בכל כחות נפשו לכל סוגי העבודה שתובעים ממנו – לימוד התורה נגלה וחסידות, עבודת התפלה, הפצת המעיונות חוצה; (ב) מאידך, ה"עבודה תמה" שלו היא – לימוד התורה, וזהו עיקר מהותו ותכליתו –

צ"ל דוגמתו, ע"כ מעין זה, גם אצל כל אלה שכבר יצאו (מאיזה סיבה שתהי') מכותלי הישיבה, גם אם במצבם כעת הם נמצאים (עפ"י תורה) בהסוג ד"ובולון" ומארי עובדין טבין [ותירה מזו י"ל: אפילו אלה שבעבר לא זכו להיות מתלמידי ישיבת תומכי תמימים, אבל למדו תורת רבותינו נשיאינו, אפילו "פסוק אחד או דבור אחד או אפי' אות אחת"⁵⁶ – הרי הם תלמידי רבותינו נשיאינו וכאילו למדו בהישיבה שלהם],

שמחוייבים להתעסק הן ב"אימרי" והן ב"גדיא" ובאופן דשניהם "יעמדו יחדיו"; ומ"מ עליהם לדעת שעיקר מהותם ופנימיותם הוא – לימוד התורה, ולכן, אין להם להסתפק בזה שיוצאים י"ח בקביעות עתים לתורה כפי שנקבע בשו"ע, אלא שעליהם "לגזול" גם משעות העסק שלו וכו' ולנצלם ללימוד התורה⁵⁷.

וההתעסקות בלימוד התורה, נגלה וחסידות – ותלמודו בידו⁵⁸ – היה הכלי וההכנה לגילוי תורתו של משיח, שילמד תורה את כל העם כולו⁵⁹ למקטנם ועד גדולם⁶⁰, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים⁶¹.

*52) להעיר מהתחלת פעולות הבעש"ט בגמ"ח בשנת ת"תבוא נליו ברכה.

53) ראה ע"ח שער ד' פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לסי' זך.

54) ראה שיחת אחש"פ שבתחילת השיחה (ע' 106), ועוד.

55) רות רבה פ"ד, ג.

56) אבות פ"ו מ"ג.

57) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 312. ועוד.

58) פסחים ג, א. וש"נ. ראה לקו"ת בהר מ, ב. ועוד. וי"ל שעד"ו הוא גם בנוגע לתורתו של משיח (ראה תניא רפ"ז).

59) ראה לקו"ת צו יז, א. שער האמונה פנ"ו ואילך.

60) ירמ' לא, לג.

61) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם בסופו (סוף הל' מלכים).

הערות

ביאור מסכת ברכות פרק א' משנה א' בעבודת ה'

הת' עקיבא שי' פינקין
תלמיד במתיבתא

איתא במשנה (ברכות א:א): "מַעֲשֵׂה שְׂפָאוֹ בְּנֵי מִבֵּית הַמִּשְׁתֶּה כו'". הנה, לא מובן למה הוצרך לספר ספור זה? דלכאורה הוא דבר נוסף, ונודע, שרבי יהודה הנשיא לא מוסיף דברים נוספים במשנה, ולכאורה היה טוב יותר לכתוב "המצוה הוא עד שיעלה עמוד השחר מהתורה" או כיו"ב בלי הספור. ועוד שהמשנה לא צריך לכתוב הדוגמאות "הקטר חלבים ואברים, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלים ליום אחד, מצותן עד שיעלה עמוד השחר", למה רבי כתב הדוגמאות האלו כשהם דבר נוסף?

ואולי י"ל: הביאור בכל זה, שהמשנה מוסיף את הספור ללמד ההכנה לפני שאנחנו לומדים תשבע"פ בכלל. דהיינו שהמשנה מלמד אותנו שלפני שאנחנו לומדים תשבע"פ, צריך לידע שהחכמים יכולים לעשות גדר לתורה (כמו שראים כן שהחכמים עשה גדר לקרוא שמע לפני חצות). ואם לא יודעים זאת לא יוכלו ללמוד תשבע"פ בלי טעויות (שבכלל בתשבע"פ החכמים עושים גדרים לתורה).

והנה תירוץ זה אינו מספיק, שהרי זה לא מתרץ למה צריך להיות באופן סיפור דווקא. אך י"ל, שמזה שהמשנה אומר שדווקא בניו של רבן גמליאל עשה טעות (שלא קראו את השמע אלא לאחר חצות) הנה אולי יוכל לומר שהמשנה בא ללמד אותנו שלפני שאנו לומדים תשבע"פ יש לזכור שאפילו בני צדיקים (בניו של רבן גמליאל) עושים טעות. דהיינו שהתלמיד כשהוא מתחיל

ללמוד משניות ועשה טעות בלימוד, המשנה מזהיר שלא לחשוב דברים רעים אל עצמו משום שטעה בלימודו שאפילו בני צדיקים טעים¹.

והתשובה להשאלה שאין צורך להמשנה לאמר דוגמאות ("הקטר חלבים ואברים² מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלים ליום אחד, מצותן עד שיעלה עמוד השחר") אולי י"ל: שהמשנה רצה ללמד אותנו שההכנה הנכון ללמוד תשבע"פ הוא שני ענינים. היינו שמדוגמאות אלו לומדים שני דברים. הא' אתה יכול לחשוב שלא צריך מסירות נפש ללמוד תורה, אבל האמת היא שצריך להיות הקטר חלבים ואברים ממש! להקטר חלבים ואברים שלך דווקא! שמוסר אפילו נפשך לה' וללמוד משניות כראוי! והב' אתה יכול לחשוב שרק כשאתה לומד (ולא בכל שעה ושעה) צריך להיות באופן מסירות נפש ולזה מוסף המשנה: "וְכָל הַנֹּאכְלִים לְיוֹם אֶחָד," שיהי' אפילו מזון היום לשם שמים (להמית את כל התענוגים) ובאופן מסירות נפש³ בלבד!

והנה יש להבין דגם "מצותן עד שיעלה עמוד השחר" הוא לכאורה גם דבר מוסף. והנה גם בזה יש הוראה והוא שההוראות (ראה לעיל) הם מוגבלים בזמן דהיינו שיש צורך לעשות ההוראות עכשיו ממש כמו שכתב בהמשנה: "עד שיעלה עמוד השחר" שיש לך רק עד שיעלה עמוד השחר – אורו של משיח דהיינו שצריך לעשה זה דווקא עכשיו – בזמן הגלות.

וע"י העבודה במסירות נפש יהי' גילוי כבוד ה' בכל הארץ ונזכה במהרה וימינו לגילוי רבינו שליט"א, אמן!

(1) ויש לשאול, שהרי הטעות שבניו של רבן גמליאל עשו היה במצוות דווקא (שלא קראו את שמע בזמנו) ולא בתורה! ויש לומר, שטעו גם בתורה. שהרי, הם לא ידעו אם הם יוכלים לקרוא שמע אפילו לאחר חצות ("אמרו לו, לא קרינו את שמע, שלא ידעו את ההלכה). ולזאת רבן גמליאל אמר להם: "אם לא עלה עמוד השחר, חיבין אתם לקרות כו'".

(2) וגם י"ל ע"פ הריטב"א (בראש פירושו למסכת ברכות) וז"ל לא מצינו בשום מקום אחר שאמרו חכמים בהקטר חלבים כו' עכ"ל. ועפ"ז י"ל שהמשנה רצה ללמד אותנו מלתא אגב אורחיה, שהקטר כו' מצותן עד שיעלה עמוד השחר.

(3) וזה מוכח ממה שאמר רבינו שליט"א ב'היום יום' (א' תמוז), וז"ל: מס"נ הראוי לבני תורה הוא כדרז"ל אדם כי ימות באהל, להמית את כל התענוגים בעניני עולם. כי אפילו דברים קלי הערך בתענוגי עולם, מונעים המה מלהיות מסור ונתון באהלה של תורה. עכ"ל. וגם כתיב (ברכות סג ע"ב) "אין התורה מתקימת אלא מי שממית עליה".

ביאור שיטת התוספות בענין קידושין בקטנה

הת' שלמה זלמן שי' באנדער
תלמיד במתיבתא

איתא בגמרא (קידושין דף מא.) "האיש מקדש את בתו כשהיא נערה - כשהיא נערה אין, כשהיא קטנה לא".

כתבו בתוספות "עכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפי' קטנות היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו נדוניה שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם."

וקשה, וכי משום חשש פרנסה יכול אדם לעשות דבר שאסר הגמרא בהדיא?! ועוד יש חולקים על דברי תוספות, ואומרים "שאיין זה סיבה מספקת ולא שפיר עבדי"?

יש מתרצים ואומרים "כיון שהמצוה של להשיא בתו אם יגננה יעשה איסור, ועדיף שיעבור על איסור של קטנה." משום יש אומרים שמא תוספות סברי שהרי מצוה בלבד ולא איסור, ולכן יכול תוספות לדחות את הדבר קלה, וכן כתב הטור כסברת רש"י והרמב"ם שדבר זו "מצבה שלא יקדשנה עד שתגדיל" ולכן לא איסור.

על פי התירוץ הזה, שתוספות דוחה את המצוה, מסתברא שאינו אלא בשעת הדחק בלבד, כמו שכתבו (בזמן) "שהגלות מתגבר עלינו. . שמא לאחר זמן לא יהיה סיפוק בידו ותשב בתו עגונה לעולם" אבל בזמן הזה אינו כן. כדאמר הערוך השולחן דבומנינו אין מקדשין את הקטנות וכן המנהג פשוט.

שיפולו של הכבש

הת' שמואל שי' ליפסקער
תלמיד במתיבתא

כותב הרמב"ם בפירושו למשניות (מדות ג, ג): "וכבש הוא המעלה שעולים עליו למזבח . . אבל יורד ומתמעט ועולין בו כדרך שעולין בהר . . והיה אורך שיפועו ל"ב אמה ואורך משיחת שטחו בארץ ל' אמה . . וכשתרצה לציירו בשכלך לגמרי תחשוב אותו בעזרה לדרום המזבח ויהיה המרחק שמחזיק העזרה מצפון לדרום ל' אמה . . ואם תמשוך חוט מקצתו הסמוך לקרקע עד ראשו שאצל קרנות המזבח יהיה ל"ב..."

ולכאורה צריך ביאור: איתא בגמ' (זבחים סב, ב) "תנן התם הכבש והמזבח ששים ושתיים הני שיתין וארבעה הוו [דהא גם המזבח וגם הכבש, אורכם היו ל"ב אמה] נמצא פורח אמה על יסוד אמה על סובב", והיינו שהגמ' מביין שזה שאומרת המשנה "וכבש היה לדרומו של מזבח, שלשים ושתיים על רחב שש עשרה", פי' שטחו על הקרקע?

בפשטות י"ל (עכ"פ בד"א) שזה שכתב הרמב"ם "אורך שיפועו ל"ב אמה..." , אינו כמפרש המילים בהמשנה (שפירושה הוא שטח הכבש בארץ), אלא הוא רק מבאר צורת הכבש (גם פרטים אלו שלא נזכרו בהמשנה).

ובפשטות (וכן תירץ בספר פנים מאירות לשיטת החתם סופר), זה שאורך שיפועו הוא רק ל"ב (אף ששטחו בארץ הי' ל"ב אמה – ואורך השיפוע הוא לעולם ארוך יותר מקרקע שוה), הוא לפי שחלקו העליון של הכבש הי' ישר.

אבל לכאורה צריך ביאור נוסף. שהרי איתא בגמ' (זבחים סג, א) "אמר רמי בר חמא כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע בזכרותא", והיינו ששיפוע הכבש עלה עד ראש המזבח, וא"כ היאך הי' שיפועו רק ל"ב אמה?

ואולי י"ל הביאור בזה, ובהקדים:

כתבו התוס' שם (ד"ה חוץ): "זו היא גירסת הקונטרס ומכוון חשבון לט' אמות של מזבח ורבותיו גורסים ג' אמות ומחצה וחצי טפח ואצבע ולשיש אצבע בזכרותו ופירש בקונטרס דלחשבון זה לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך . . והקשה בקונטרס הרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ותירץ רבי נתן מדודיא . . דאמה של יסוד גובה באמה בת חמשה ולפירוש הקונטרס קשה דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח..."

ואולי י"ל שהרמב"ם גורס כרש"י, ו(התירוץ לקושיית תוס' הוא ש)חלק זה העודף לא הי' שם – אלא במקומו הי' הכבש ישר (בראשו – מעט יותר מחצי אמה), ולפי חשבון זה, שיפוע הכבש הוא בין ל"ב-ל"ג אמות, וא"כ יתכן שכשאומר הרמב"ם "ל"ב אמה" – אין כוונתו לאמות מצומצמות, אלא – שיער אותו באומד.

שקר בחלומות

הת' שניאור חיים ב"ר דוד שי' הכהן גוטניק
תלמיד במתיבתא

במסכת ברכות (דף כ"ח.) הגמרא מספרת כיצד הושלך רבן גמליאל מהנשיאות, וכיצד מינו רבן אלעזר בן עזריה לנשיא. הגמרא אומרת שבאותו יום הם (החכמים) אמרו לשומר בפתח בית המדרש להכניס כל אחד שרוצה ללמוד, מפני שכל זמן שרבן גמליאל היה נשיא, רק מי שהיה טוב באמת, ש"תוכו כברו", הורשה להיכנס.

מכל התלמידים החדשים, רבן גמליאל הרגיש רע, הוא חשב שאולי הוא עשה את הדבר הלא נכון בכך שאיפשר רק לתלמידים מסוימים להיכנס. באותו לילה, הוא חלם על קנקן לבן מלא באפר, המציין שאע"פ שתלמידים אלה נראו טוב, רבן גמליאל נכון בכך שלא נתן להם רשות להיכנס, מפני שבפנימות הם רע (כמו האפר שבקנקן).

עם זאת, הגמרא אומרת "ולא היא" שבאמת החלום היה רק כדי לפייס את רבן גמליאל, אבל באמת, הוא לא היה נכון לא לאפשר לתלמידים האלה להיכנס.

השאלה המפורסמת היא, מדוע הקב"ה הראה לו שקר בחלמו, וכמעט נתן לו ביטחון מזויפת? גם אם הקב"ה היה רוצה לפייס אותו, הקב"ה עדיין צריך להודיע לו שמה שהוא עשה לא היה נכון, וכזה, כשהוא מינה לנשיא, עליו לדעת שהוא חייב להשתנות. למה ה' לא אמר לו את זה?

יש כמה וכמה תשובות לשאלה זו. ואולי י"ל בדרך אפשר עוד תירוץ.

הספר "חדשים וגם ישנים" הביא המחלוקת באבות דר"נ "שב"ש" אומרים אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו ובן אבות ועשיר וב"ה אומרים לכל אדם ישנה". הספר אומר שרבן גמליאל סבר כב"ש, וראב"ע כב"ה.

אנו לומדים בחסידות שב"ה הוא מדת החסד וב"ש הוא מדת הגבורה וצמצום. ומפני שרבן גמליאל סובר כמו ב"ש (וכן במסכת ביצה הגמרא אומרת שבשלישה דברים רבן גמליאל סבר כב"ש) אפשר לומר שמתנהג גם הוא במדת הצמצום כמו ב"ש! ומפני זה החלום שראה הוא האמת והחלום אומרת שמה שהוא עושה הוא נכון ע"פ מדתו! שע"פ מדת הדין והגבורה, התלמידים שהם צדיקים לבד לומדים בישיבה של הנשיא.

אבל הגמרא אומרת "ולא היא" שצריך הנשיא והמלמד להיות במדת החסד, כמו שהמשנה אומרת "ואין הקפדן מלמד". וכמו שרש"י אומרת "בתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין ראה שלא היה מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים", שצריך להיות במדת הרחמים.

ואפשר לומר שזהו מדתו של רבן אלעזר בן עזריה שנתן רשות לכל אחד ואחד להכנס אף מי שאינו צדיק! וזהו מדת החסד.

מקורו של רש"י ב"מ קיז: ד"ה א"ר יהודה

הת' שניאור חיים ב"ר דוד שי' הכהן גוטניק
והת' גלעד יוסף שי' הלוי גרשמן
תלמידים במתיבתא

במסכת בבא מציעא (דף קי"ז) המשנה משמע (ע"פ רש"י ד"ה אמר ר' יהודה) שר' יהודה סבר שאם "זה נהנה וזה לא חסר" חייב. הגמרא מביא ראי' על זה, ממשנה בבבא בתרא שאם שלם הלוה מקצת חובו והלוה נותן השטר ביד פלוני, (מפני שהוא חושש שמא המלוה יתבע כל החוב, אע"פ שכבר שלם מקצתו, והמלוה מביא ראי' מהשטר שהלוה חייב כל החוב, נמצא שהמלוה מוציא ממון שלא כדין מפני שהשטר הוא בידו. אבל אם אין השטר בידו, אין לו ראי' ו"המוציא מחבירו עליו הראי'") ואמר "אם אני לא משלם השאר עד זמן מסוים, אני חייב למלוה כל החוב" אף מה שאני כבר שלם.

ר' יוסי אומר "אם הזמן בא, ולא שלם השאר, הלוה חייב כל החוב" אע"פ שכבר שלם מקצתו, ר' יהודה אומר אינו חייב ליתן כל החוב, אלא השאר. ה"א דגמרא הוא שהסברא דר' יהודה, הוא שזה נהנה וזה לא חסר, המלוה נהנה מפני שיש לו מעות יותר והלוה אינו חסר מפני שהוא עשה אסתכתא ואסמכתא קונה מן הדין.

אבל הגמרא אומרת שאפשר שר' יהודה סבר שזה נהנה וזה לא חסר מותר, והסברא דראי' זו הוא מפני שר' יהודה סבר אסמכתא לא קונה. ורש"י ד"ה ואשמעינן אומר "הכא אשמעינן הכי" שסברא זה דר' יהודה שאסמכתא קונה, מקורו הכא.

וקשה בזה: במסכת בבא בתרא הגמרא (דף קס"ח). אומרת בפירוש שר' יוסי סבר שאסמכתא קונה, ור' יהודה סבר אסמכתא לא קונה. למה רש"י לא לומד המקור מהגמרא בבבא בתרא שאומרת בפירוש הסברא של ר' יהודה!?

הערה על פירש"י "אין דיבור אלא לשון קשה"

הת' גלעד יוסף שי' הלוי גרשמן
תלמיד במתיבתא

להקדים, לכאורה הכוונה של הרבי בהביאורים על פירש"י בשיחותיו הק' היה שגם אנחנו נשתדל ללמוד רש"י בעיון ולשאול שאלות (ובאם אפשר, גם למצות תשובות).

על הפסוק: "ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח"¹.

מסביר רש"י עה"פ: "ותדבר: אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר "דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות"², ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר "ויאמר אל נא אחי תרעו"³, "ויאמר שמעו נא דברי"⁴, כל נא לשון בקשה".

ברש"י הוזה צ"ב: למה רש"י מביא ראיה מפסוק "דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות", כשלאורה יש ראיה מפסוק המוקדם יותר: "וידבר אתם קשות"⁵?

מדוע עלינו לדעת שכל אמירה הוא לשון תחנונים (ובפרט ב'ו' המוסף)? לכאורה, כדאי לנו לדעת שדיבור הוא לשון קשה. ועוד, כשרש"י מביא פסוקים (בתור ראיות) שאמירה הוא לשון תחנונים, למה הוא מביא שתי פסוקים? מה מוסיף הפסוק השני?

יש לנו כלל (ספר כללי רש"י) ש"רש"י סומך על דברים שפירש בהזדמנות קודמת". א"כ, למה רש"י אומר "כל נא לשון בקשה" כשכבר אמר זה על פסוק שקודם לזה (י, לא)? ולמה הוא אומר זה שוב על פסוק שלאחר זה (יב, ו)?

וגם, למה כאן כותב "כל נא לשון בקשה" אבל, בשני הפסוקים הנ"ל (וברוב המקומות) כותב "אין נא אלא לשון בקשה". למה רש"י משנה את הלשון?

אבל קודם כל, צריכים לדעת השאלה של רש"י.

לכאורה היינו יכולים לומר, שהשאלה של רש"י הוא, למה הפסוק משתמש במלה "ותדבר" כשהוא יותר רגיל להשתמש במלה של שורש 'א.מ.ר.' (רש"י כפשוטו)

(1) במדבר יב, א.

(2) בראשית מב, ל.

(3) בראשית יט, ז.

(4) במדבר יב, ו.

(5) בראשית מב, ז.

אבל מה הפסוק יכול לומר? ולכאורה זה לא שאלה מספקת שרש"י יצטרך לפרש. זה השאלה, הוא רק לאחרי שנודע שדיבור הוא לשון קשה. אבל קודם לכך אין זה שאלה. (דיבור) הוא גם לשון רגיל).

על כן נראה שזה לא היה השאלה של רש"י.

לפי ה"משכיל לדוד" השאלה כך היא וז"ל: ותדבר אין דיבור וכו'. דק"ל דכתיב ותדבר ולא פירש מה דברה וא"כ מה חרי האף הגדול הזה. ומשני במאי שכתב ותדבר רוצה לומר דבור קשה.

לפי זה, אולי, הסיבה למה שרש"י מביא ש"אמירה לשון תחנונים" כך הוא. לפי משכיל לדוד, הפסוקים לא מפרשים מה דיברה קשה, אבל לכאורה הפסוק מספר בפירושו שאמרו, "הרק אך במשה וכו'". לכן אומר רש"י ש"אמירה לשון תחנונים", ומתפסק "הרק אך במשה וכו'", אין ראייה שדיבורם היה קשה מפני שדיברו זאת בלשון תחנונים.

בענין ההסברה של רש"י ש"כל נא לשון בקשה", יש לומר, שהסיבה לזה שרש"י צריך לומר כאן ש"כל נא לשון בקשה" הוא אותו הסיבה שהוא מביא ש"אין נא אלא לשון בקשה" על הפסוק "שמעו נא דברי". אם הפסוק צריך ביאור שם מסתבר שגם כאן יצטרך ביאור.

ולפי המזרחי, הצורך לומר ש"אין נא אלא לשון בקשה" שם הוא, כי יש מקום לחשוב ששם, כיון שה' מדבר עמהם בכעס, אפשר שפירוש לשון "נא" אינו כמו ברוב מקומות אחרים. לכן, רש"י מדגיש שאכן פירושו של "נא" פה, הוא לשון בקשה.

ולפי הספר 'כללי רש"י' כשרש"י פירש מלה או פסוק, אבל רק בדרך אגב, כשמגיע אח"כ לפסוק עצמו, יפרש זה שוב מפני שהוא לא סובר שבן חמש למקרא יזכור דבר המובא רק בדרך אגב.

לפי זה, אולי יש לומר שהטעם שרש"י מביא שני פסוקים לומר שאמירה הוא לשון תחנונים הוא, כי הפסוק השני מדגיש שהכלל הזה (שאמירה הוא לשון תחנונים) הוא אפילו במקום כזה שיש סברה לומר מהפסוקים הסמוכים דשאני הכא (כמו "ויאמר שמעו נא...").

וזה יחזיק מה שאמרנו שמוכרח לומר ש"הרק אך במשה וכו'" הוא תחנונים ולא קשה.

בענין זה שרש"י מביא ראייה מפסוק "דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות", יש לומר שההכרח להביא ראייה מפסוק זה ולא מפסוק "וידבר אתם קשות" הוא כי בפסוק זה יש לומר, שזה לא ראייה כי זה היה ביטוי של האהבה של יוסף לאחים שלו. רק כשהאחים ספרו הסיפור מצדם, חשבו שהדיבור היה קשה.

אבל קשה לומר כן לפי הגור אריה שמפרש שדיבור מורה על חתוך האותיות מהפה בכח. לפי זה, מה מועיל הכוונה של יוסף.

ועדיין צריך עיון בכל זה.

גדר דדינא דמלכותא דינא

הת' השליח רפאל משה הכהן ש"י שפערלין
שליח במתיבתא

הרבה שואלים היום בנוגע להמצב של "קורונה" אם החוקים של המדינה הם בגדר דדמ"ד וצריך לשמוע להם מצד הדין של דדמ"ד.

אננסה להסביר הגדר של הדין ואם הם שייכים להמצב היום.

דין זה מצינו כמה פעמים בש"ס, ויש חלוקי דיעות בנוגע הטעם של הדין, וכאן שני טעמים מקובלים.

הרמב"ם מבאר שלמלך שמוסכם על הציבור יש זכות לקבוע חוקים ולגבות מיסים "במה דברים אמורים במלך שמתבעו יוצא באותן הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתן שהוא אדונייהם והם לו עבדים" ויש חשיבות מרובה לשיטה זו וכן נפסקה להלכה בשולחן ערוך.

הרשב"ם (ב"ב נד:) מבאר שהעם מקבלים על עצמם את חוקי המלכות: "כל מיסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בממון חבירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל". וי"ל לפע"ד שהרמב"ם והרשב"ם הם באמת טעם אחד.

רבי אליעזר ממיץ והרא"ש כתבו שמקור הזכות של המלך מצד שכל הקרקעות בארץ הם שלו, והוא רשאי לגבות עליהם מיסים כדמי שכירות, וגם לקבוע לגביהם את דיניו. לשיטתם דינא דמלכותא מוגבל אך ורק לקרקעות.

הרשב"א והר"ן הוסיפו שמאחר שהארץ בבעלות של המלך ויש לו זכות לגרש מהארץ, הרי שכל מי שבוחר להמשיך לגור בארץ זה על דעת לקיים את דיני המלך, בין דיני המלך הנוגעים לקרקעות ובין הנוגעים למטלטלים.

השו"ע מקבל שיטת הרמב"ם (והרשב"ם), ועפ"ז גם היום שרוב המדינות הם דמוקרטיות הדין דדמ"ד הוא נוגע מפני שהעם מקבלים ע"ע את חוקי המדינה, וגם אם זה היה נגד ההצבעה שלך אתה מבוטל נגד הרוב.

ובשו"ע (אדה"ז חו"מ הל' גנבה וגזלה סי"ט) מפרט הכללים של דין זה, וכתב: "במה דברים אמורים בדבר כללי שגזר על כל בני מלכותו אבל אם גזר על אחד בלבד או אפילו על מדינה אחת בלבדה ממלכותו ושינה אותם משאר מלכותו הרי כל מה שלקח מהם הוא גזל גמור ואסור ליהנות בו . . שכיין שאינו משהו מדותיו אין זה דין המלכות כלל אלא גזלת המלכות . . ואפילו כשמושה

מדותיו אין דינו דין אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או בדבר שהוא תיקון המדינה כולה אבל לא בדבר פרטי שבין אדם לדבירו שאם לא כן בטלת דיני התורה ח"ו.

אך לפי כל האמור לעיל י"ל כמה טעמים למה המצב היום הוא חוץ מגדרי הדין דדמ"ד.

א. י"ל שכל lockdown הוא שלא לתועלת המדינה, ואדרבה כמו שאנו רואים במוחש שזה החריב את המדינה?! אבל באמת טעם זה הוא דברי הבאי ושקר לפי טעם הרמב"ם והרשב"ם (שהוא שיטת השו"ע) לפי שאנו בטלים להרוב ואכ"מ להאריך בזה.

ב. ועי"ל לפי מה שכתב באדה"ז בשו"ע (שם) "במה דברים אמורים בדבר כללי שגזר על כל בני מלכותו אבל אם גזר על אחד בלבד או אפילו על מדינה אחת בלבדה ממלכותו ושינה אותם משאר מלכותו הרי כל מה שלקח מהם הוא גזל גמור ואסור ליהנות בו". מזה מובן שה lockdown היום יוצא מהכלל דדמ"ד, מפני שמעלבורן נשפטת אחרת מכל Victoria. (ואין להקשות עוד Victoria נפשטת אחרת מכל אוסטרליא? מפני שהוא החוקה ברוב מדינות דמקרטי שיש להאזור כוח להכין חוקים משלהם).

ג. ולפע"ד יש לומר עוד שכל מקום בש"ס ובהלכה שמביא דין זה הוא בנוגע לממון (מסים...), וכאן כל החוקים הוא על האדם עצמו, ולא מצינו זאת בהלכה.

ד. ואוי"ל עוד לפע"ד, שהדין דדמ"ד הוא רק לזכות, ולא להתחייב. וכגון מה שכתב בשו"ע (אדה"ז הל' גנבה וגולה סי"ט) "מלך שכעס על אחד מעבדיו ושמשיו מבני המדינה ולקח ביתו אינו גזל ומותר ליהנות בו וללוקחו מהמלך או ממי שנתנו לו שכן משפט המלכים כולם ליקח ממון שמשיהם כשכועסים עליהם". מדין זה משמע שמותר לאחר ליקח הבית ואינו גזל, ולא שבה"ב עצמו מחויב לשלם.

לפי כל האמור לעיל, אינך יכול לומר במקרה זה (Lockdown) שאסור לעבור על חוקי המדינה בגלל הדין דדמ"ד.

ופשוט שאי אפשר לומר לפי מה שהוסבר לעיל שתוכל ללכת נגד כל החוקים, (וגם שאר חוקי המדינה, כגון חוקי תנועה וכיוצא בו). ושאינך כח לעשות lockdown, מפני כמה טעמים, סכנת נפשות, שבמקרה שיש סכנה זה עוקף דינא דמלכות, ואפשר שיהיה חילול ה', וגם שייך שיהיה איבה בין הגוים.

נוסח המחזור

הת' שמואל שי' ליפסקער
תלמיד במתיבתא

בקטע המתחיל "ובכן צדיקים" (אחד מהקטעים שמוסיפים בימים נוראים), אומרים "והרשעה כולה בעשן תכלה" – מלת 'עשן' בבי"ת.

ואולם במחזורי אשכנז הנוסח הוא "...והרשעה כולה כעשן תכלה" – מלת 'עשן' בכ"ף ולא בבי"ת.

והפשט בנוסח זה, מובנת בפשטות: כשם שעשן אין בו ממש – אלא הוא כלה ברוח, כך (אנו מבקשים מאת הקב"ה ש) יכלה את הרשעים כעשן (ולא יהי' שום זכר להם). התמי' הוא על נוסח האריז"ל: מה פשט "והרשעה כולה בעשן תכלה"? וכי עשן דבר (כמו חרב) שיכול לכלה בו הרשעים?

ואולי יש לומר, שנוסח האריז"ל מבוססת על הפסוק (תהילים לו, כ) "כי רשעים יאבדו ואיבי הוי' כיקר כרים כלו בעשן כלו".

ועפ"ז, העשן המוזכר כאן הוא עשן גיהנם (כמו שתרגם יונתן שם).

[וא"כ, התמי' הוא על הנוסחאות האחרות: מהי המקור לזה שיכלה הקב"ה את הרשעים כעשן].

AN EXTRA B'RAISO?

HaTomim Asher Yehuda 'ש' Belfer

Mesivta Student

The Gemoro (יומא דף כ"א ע"ב) says that when the smoke from the *Mizbeach* would lean to the East (from a west wind) everyone would be happy, but when it would lean to the West (from an east wind) everyone would be sad.

The Gemoro brings a B'raiso to ask a contradiction: "the East was always good, the West was always hard (Rabbeinu Chanan-el adds that "the East" and "the West" is in reference to east wind and west wind)."

The Question of the Gemoro seems clear, the Gemoro says the West wind was good, but the B'raiso says the East wind was good.

Then why does the Gemoro continue to quote a seemingly irrelevant part of the B'raiso "if there was a North wind..." (seemingly of which the Gemoro does not discuss at all?)

One can possibly answer, that without the second part of the B'raiso we could have thought that when the B'raiso teaches which directions are good or not good, it is talking about the direction of the pillar of smoke. If we would understand the B'raiso this way there would not be a question (since the two B'raisos would agree).

Therefore, the Gemoro quotes the second part of the B'raiso which shows us clearly it is referring to the winds, showing how the two B'raisos seemingly contradict.

UNDERSTANDING RASHI'S SOURCE

HaTomim Asher Yehuda שׁי Belfer

Mesivta Student

The משנה in גמרא (דף ב' ע"ב) discusses if סומכוס could hold like our משנה. The גמרא answers, that סומכוס could be the author of the משנה according to the opinion that says that according to סומכוס the case of ברי וברי is different than our משנה.

The גמרא asks if according to רבה בר רב הונא who holds ברי וברי is not different than our משנה, if סומכוס can still be the author of our משנה.

רש"י comments on the words רבה בר רב הונא and says we learnt what he said in פרק השואל later on in the מסכת.

Why does רש"י tell us which פרק the opinion is in and why does רש"י quote this פרק when there are various other places in (מו ע"א, דף לה ע"ב, מו ע"א) that say the same opinion as רבה בר רב הונא?

To understand the רש"י we need to understand the גמרא's question. Our גמרא is finding a difficulty in סומכוס being the author of the משנה since our משנה holds that the people in בית דין should swear, while סומכוס, in a very similar case, says not to swear.

On the other hand, the above-mentioned places in בבא קמא do not mention if סומכוס holds if the people in בית דין should swear. This is possibly why רש"י quotes this פרק since it says clearly that סומכוס holds there is no need to swear.

The answer can be sweetened based on the גמרא in (דף קב) that the three Masechtos of בבא בתרא, בבא מציעא, בבא קמא are all one. The other sources for רבה בר רב הונא's statement (in בבא קמא) would have "been in the מסכת" already and someone learning גמרא would have learnt those places already. Therefore רש"י quotes בבא מציעא פרק השואל so someone learning גמרא shouldn't get confused with what he learnt earlier in the מסכת.

THE HEICHOH ACCORDING TO RAMBAM

HaTomim Shneur Zalman ש"י Lesches

Mesivta Student

Background

The משנה says,¹ that the way the space beyond the היכל towards the North and South is as follows: a wall, a תא, a wall, מסבה or בית הורדת המים (depending on which side), and then a wall (see diagram 1).

The משנה also tells us² that there were five תאים per level on the North and South. On each side there were three levels so 15 תאים on each side in total. On the West side there were eight תאים. Three on the bottom and middle level and two on the top level. In total 13 תאים per level (besides the top level which had 12 תאים).

The purpose of the תאים were to store items in them.³

Most מפרשים hold⁴ that the תאים went from East to West and whatever was called a wall was actually a wall and only the one called the תא had five תאים going from West to East (see diagram 2).

However, the רמב"ם holds⁵ that the תאים went from North to South and whatever was called a wall actually had a תא inside of it (see diagram 3). The reason according to the רמב"ם why it was called a wall, was only to make it easier to differentiate between the different תאים.⁶

The walls between the תאים according to the רמב"ם were an אמה thick.⁷

The walls only were on the sides of the תאים that were called כותל.⁸ (See diagram 4.)

(1) משניות מסכת מדות פרק ד משנה ז.

(2) משניות מסכת מדות פרק ד משנה ג.

(3) עורת כנים מדות פרק ד משנה ז ד"ה ב' והתא שש.

(4) תוספות יום טוב מדות פרק ד משנה ג ד"ה ובקרו מורחית צפונות.

(5) פירוש המשניות להרמב"ם מדות פרק ד' משנה ג'. משנה תורה הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ה'.

(6) בית המדות פרק ד' משנה ג', שאלה ותשובה א'.

(7) ביאור ר"מ קזיס פרק ד' משנה ג' ד"ה ושלישים ושמונה תאים היו שם. בית המדות פרק ד' משנה ג, שאלה ותשובה י"ג.

(8) בית המדות פרק ד' משנה ג' אחר השאלות ותשובות. פירוש המשניות להרמב"ם מדות פרק ד' משנה ג'.

DIAGRAM 1

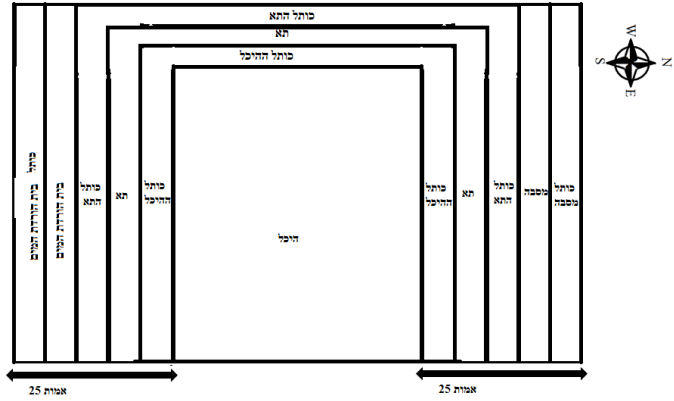

DIAGRAM 2

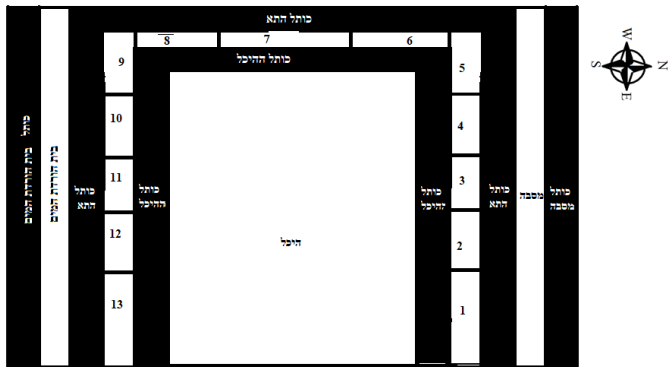
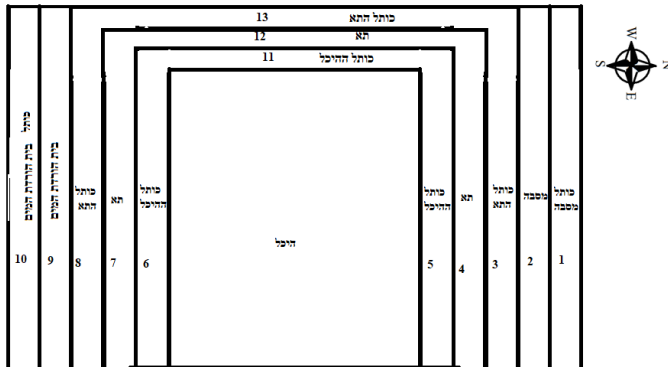

DIAGRAM 3

There is a discussion⁹ whether the first level of תאים according to the רמב"ם were in the אוטם (above-earth foundation) or not. Later on this will make differences.

We will quote from the Rambam Hilchos Beis HaB'chiroh.¹⁰

הלכה ט': "ההיכל היה בניינו רחב מלפניו וצר מאחוריו כמו ארי"

"The Heichol was wide in front and narrow behind like a lion."

There is a מחלוקת what exactly the רמב"ם means here, since he writes elsewhere¹¹ that the היכל (the היכל in general refers to the קודש הקדשים and קודש, קודש, קודש and the אולם¹²) was 100 x 100 אמות. Most other מפרשים hold that the way it was צר מאחוריו (narrow behind) was that in the front in the אולם it was 100 אמות and in the back it was 70 אמות (see diagram 5).

There are a few ways to explain צר מאחוריו like the רמב"ם:

1. According to the השגת הראב"ד¹³ it is a mistake, and it should say that it was 70 אמות in the back just like the other מפרשים (see diagram 5).
2. According to the מרכבת המשנה¹⁴ it was the קודש that got narrower the further to the West and the תאים got wider as the קודש got narrower. Therefore the היכל was still 100 x 100 אמות and not a contradiction to the fact that it was 'wide in front and narrow from behind.' The reason why there isn't any משנה that says this is because the difference was less than an אמה and therefore too insignificant to calculate (see diagram 6).

---

(9) תוספות יום טוב מדות פרק ד' משנה ו' ד"ה האוטם.

(10) משנה תורה, ספר עבודה, הלכות בית הבחירה פרק ד' (וכן בכולם).

(11) שם פרק ד' הלכה ה'.

(12) שם פרק א' הלכה ה'.

(13) השגת הראב"ד, ספר עבודה, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

(14) מרכבת המשנה חלק ג', הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

DIAGRAM 4

כיתל... when wall is on sides of ...

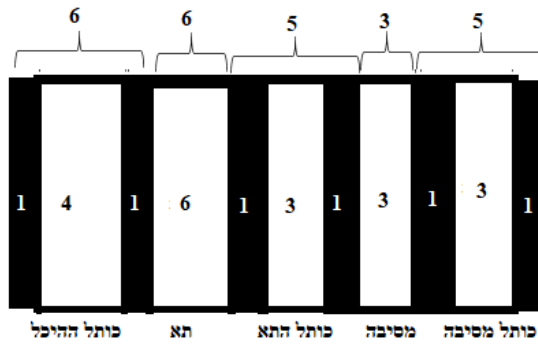

DIAGRAM 5

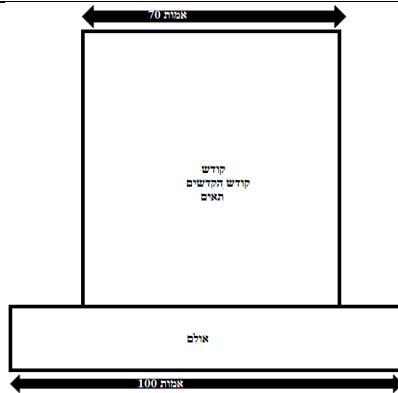
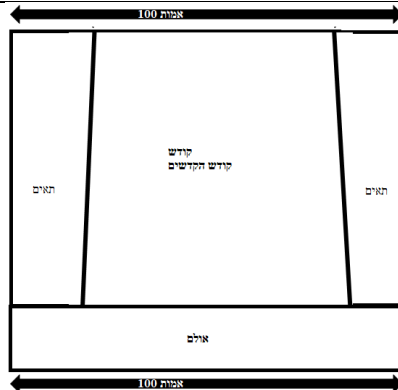

DIAGRAM 6

הלכה ט': "ויציעים היו מקיפין לבית כולו מסביב חוץ לכותל המסיבה. ויציע התחתונה חמש ורובד על גבה שש ויציע אמצעית שש ורובד על גבה ז' והעליונה ז' שנאמר היציע התחתונה וגו'. וכן היו השלש יציעים מקיפים לבית משלשה רוחותיו"

"The *y'tzi-im* surrounded the building around the wall of the *m'sibah*. The lower *y'tzieh* was five [*Amos*] and the *roved* on top was six [*Amos*]. The middle *yetzieh* was six [*Amos*] and the *roved* on top was seven [*Amos*]. The upper one was seven [*Amos*] as the *possuk* says the lower *y'tzieh* etc. So too all around the building there were *y'tzi-im* surrounding from three sides."

According to רש"י the יציעים were by the תאים and the floor of each תא stuck an אמה into the כותל ההיכל (see diagram 7). However the רמב"ם can't hold like that since he says that they were outside the המסיבה and also because the כותל ההיכל was also a תא and therefore not enough room to have the תאים stick into the wall.

There are different opinions on what the יציעים were:

1. The רש"י nevertheless explains it like הרמב"ם¹⁵.
2. According to the משנה¹⁶ כסף was a plank that protruded outwards five אמות and then there was a small room on top of it. Followed by another plank which was six אמות and stuck into the wall by an אמה which served as the roof for this small room and also served as the floor of the next level. Then there was another small room and then another beam as the roof which was seven אמות and stuck into the wall by an אמה. All together the wall got narrower by two אמות. They were on the West, North and South (see diagram 8).

(15) השגת הרמב"ם, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

(16) כסף משנה, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

DIAGRAM 7

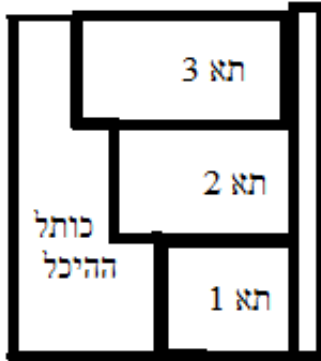

DIAGRAM 8

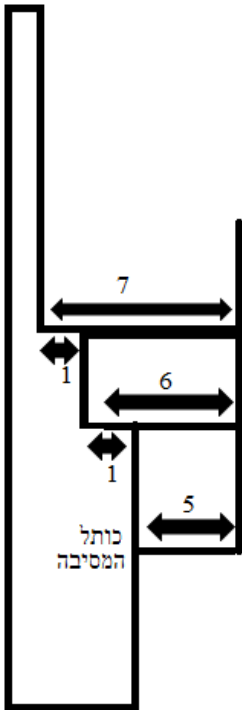
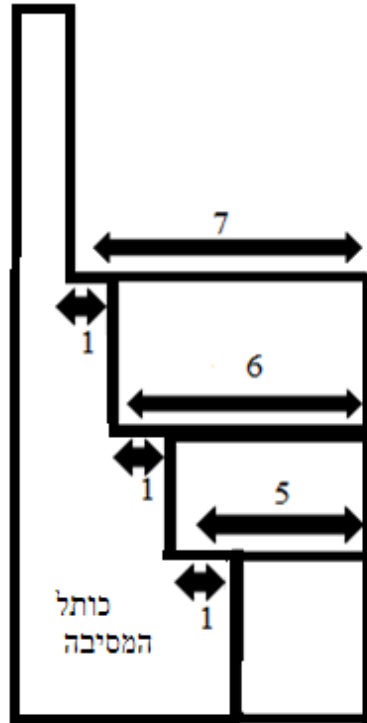

DIAGRAM 9

3. According to ¹⁷ביאור ר"מ קויס they were planks that protruded into the כותל המסיבה by an אמה and had a wall on the outside of them like small rooms. The יציעים only protruded three times into the wall because the lowest level was on the ground. The height of each room was five אמות as the פסוק says¹⁸: "חמש אמות קומתו". The reason why they weren't considered תאים is because the תאים were 100 אמות tall while these were only 15 אמות tall in total (see diagram 9).

The problem ¹⁷ביאור ר"מ קויס brings is it seems there wasn't enough room inside the כותל המסיבה which was five אמות altogether to contain the תא and the two walls, because three אמות are taken away because of the יציעים then you need at least one אמה for each wall and another אמה for the תא. He answers that the five אמות width that the משנה mentions is measured from the top level of תאים which is above the יציעים and therefore there isn't any problem. (There is a whole discussion from which level are the measurements that the משנה gives, apply to but I will not get into that discussion.)

4. According to the ¹⁹בית המדות that there was a plank of stone that projected out towards the bottom of the wall which was five אמות and there was a wall on the outside of that plank, and then there was a wooden plank which was six אמות with a wall on the outside of that plank, and then another plank which was seven אמות with a wall on the outside of that plank. The two upper planks indented into the wall each an אמה. There was no roof on the top one rather it looked like a balcony (see diagram 8).

The בית המדות doesn't have a problem with the כותל מסיבה not having enough room for a תא since with him there were only two indents which adds up to two אמות. Therefore there was enough space for an אמה wall, an אמה for the תא and then another אמה for the other wall and the whole כותל המסיבה added up to five אמות, so according to him there was no problem.

- 5.

¹⁷ ביאור ר"מ קויס, פרק ג' משנה ו' ופרק ד' משנה ד'.

¹⁸ מלכים א' פרק ו' פסוק י'.

¹⁹ בית המדות פרק ד' משנה ג' שאלה ותשובה י"ב וי"ג.

DIAGRAM 10

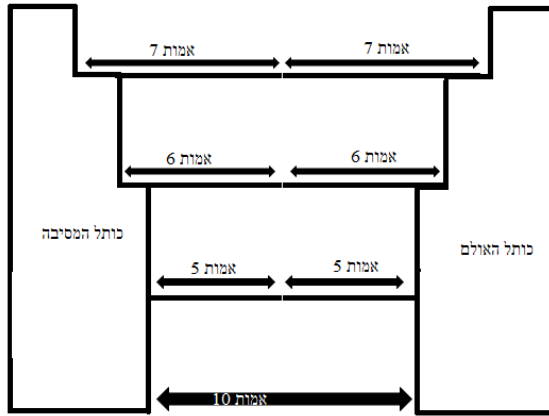

DIAGRAM 11

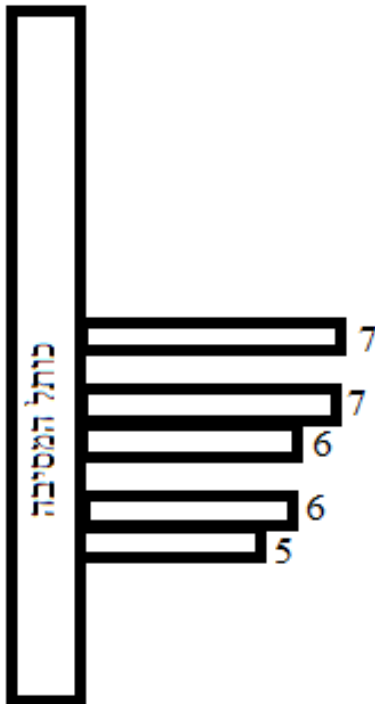
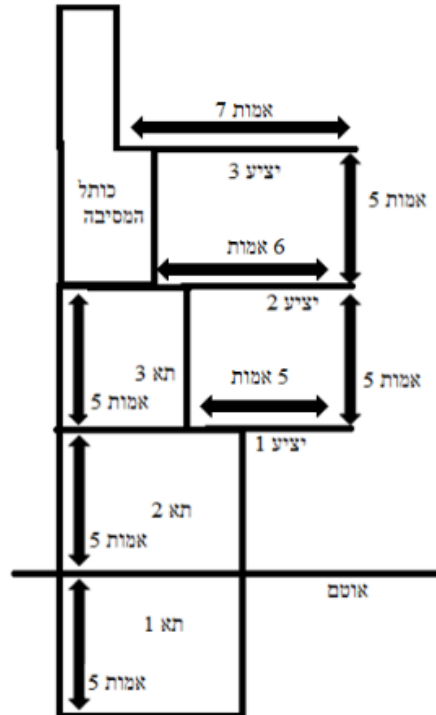

DIAGRAM 12

The בית המדות²⁰ also says that the purpose of these יציעים were so that you could walk on them.

6. According to the מרכבת המשנה²¹ the bottom beam which was five אמות stuck out. Then above that there was another beam which was six אמות which protruded into the כותל המסיבה by an אמה and then one more which was seven אמות that protruded an additional אמה into the כותל המסיבה so these יציעים only took up five אמות of the אולם. However opposite them, there was the same thing on the wall of the אולם. Therefore that whole space was filled up (see diagram 10).

According to the מרכבת המשנה the רש"י held like רב"ד and therefore said that he doesn't understand what the רמב"ם wrote.

7. According to הר המריה²² there were three sets of planks that stuck out of the כותל המסיבה. The bottom set being two planks the bottom being five and the higher being six. The middle also had two planks, the lower being six and the higher one being seven. The top set had one plank being seven (see diagram 11).

According to הר המריה the רש"י held like רב"ד and therefore said that he doesn't understand what the רמב"ם wrote.

8. According to מעשי למלך²³ there were three planks that stuck into the wall by an אמה. The lower one being five אמות the middle six אמות and the higher being seven אמות. The height of each one was five אמות looking like small rooms. According to him there was enough room in the כותל המסיבה for a wall a תא and a wall was that each level of תאים was five אמות high. The first floor of תאים were in the אוטם. The level of תאים above that started on ground level therefore the first protrusion was by the ceiling of the second level of תאים. Therefore it wasn't a problem since the only amount it decreased the תאים was one אמה just for the highest level. The כותל מסיבה therefore went higher than the תאים (see diagram 12).

(20) בית המדות פרק ד' משנה ג' שאלה ותשובה י"ד וט"ו.

(21) מרכבת המשנה חלק ג', הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

(22) הר המריה, הלכות בית הבחירה, פרק ד' אות כ'.

(23) מעשי למלך, הלכות בית הבחירה פרק ד' אות ב'.

DIAGRAM 13

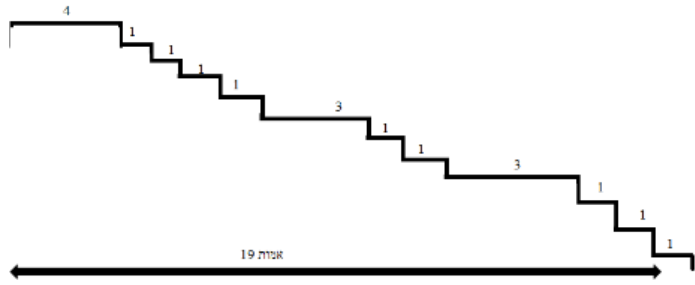
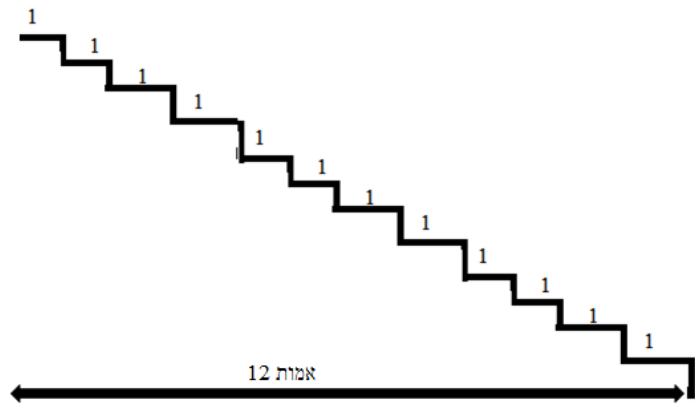

DIAGRAM 14

The מעשי למלך however says that it appears more correct to him that the יציעים were three sets of planks that stuck out of the כותל המסיבה. The bottom set being two planks the bottom being five and the higher being six. The middle also had two planks the lower being six and the higher one being seven. The top set had one plank being seven (see diagram 11).

9. According to the יעב"ץ²⁴ the יציעים were only on the Northern and Southern side. The rooms were five אמות tall. (The יעב"ץ doesn't get so into it.)

הלכה ט': "וכן סביב לכתלי האולם מלטה עד למעלה כך היו אמה אחת חלק ורובד שלש אמות. ואמה חלק ורובד שלש אמות עד למעלה. ונמצאו הרובדין מוקפין לכתלים. רוחב כל רובד שלש אמות עד למעלה. ובין כל רובד ורובד אמה ורובד העליון היה רוחבו ארבע אמות"

"So too this is how the wall around the *ulam* was from below to above. An *Amoh* empty and a *roived* of three *Amos*. An *Amoh* empty and a *roived* of three *Amos* until the top. The *roivedim* surrounded the wall. Each *roived* three *Amos* until the top. Between each *roived* was an *Amoh*. The highest *roived* was four *Amos*."

It is very interesting where the רובדים רמב"ם learns out about these רובדים. He learns it out from the משנה²⁵ that according to most מפרשים is referring to the structure of the steps leading to the אולם.

For example, the רע"ב²⁶ learns the משנה as follows: There were three steps each step an אמה wide then another step which was three אמות wide. Then two more steps each an אמה wide. Then another step which was three אמות wide and then four more steps each an אמה wide and then one more step being four אמות wide. In total it took up 19 אמות of space (see diagram 13).

24 בספר ליקוטים פירוש יעב"ץ, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

25 משניות מדות פרק ג' משנה ו'.

26 רע"ב מדות פרק ג' משנה ו'. הר המריה אות כ'.

DIAGRAM 15

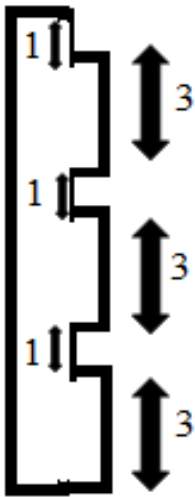

DIAGRAM 16

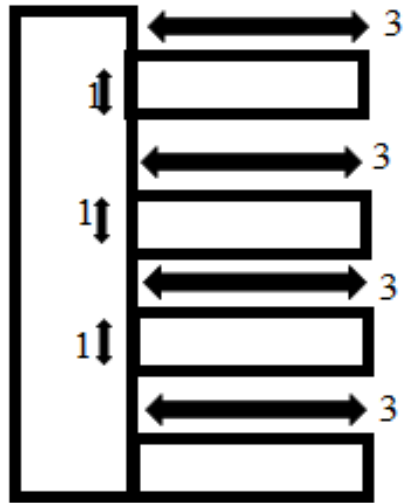
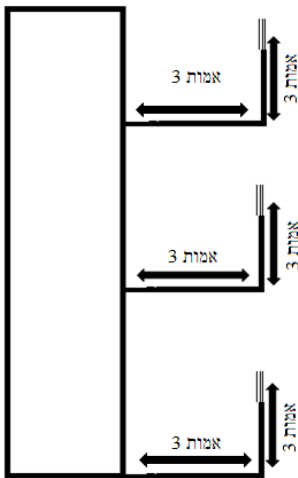
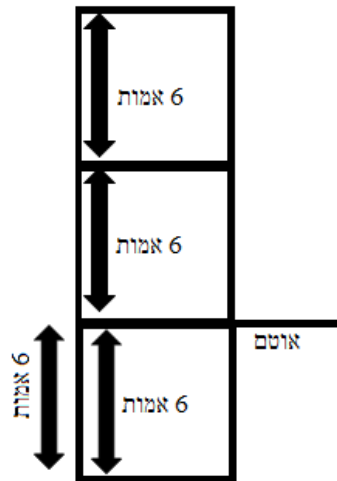

DIAGRAM 17

From the bottom

DIAGRAM 18

Therefore, according to the רמב"ם, the steps before the אולם took only 12 אמות in width since it says in the beginning of that משנה that the steps were an אמה width. If you don't interpretate the rest of the משנה as referring to the רובדים as most other מפרשים do²⁷. (see diagram 14)

There are different opinions what exactly the opinion of the רמב"ם is and how they looked. These are the opinions:

1. According to the כסף משנה²⁸ and the הר המריה²⁹ it was that around the אולם there were parts of the wall that protruded out and they were three אמות tall (see diagram 15).
2. According to ביאור ר"מ קזיס³⁰ the meaning of this is that surrounding all four sides of the אולם besides the space around the אמלתרוואת (they were the beams on top of the entrance to the אולם for design) there were parts of the wall that were protruding out which were three אמות wide. However we don't know the height of them and therefore we don't know how many רובדים there were (see diagram 16).
3. According to the עזרת כהנים³¹ the רובדים were three אמות wide and three אמות tall and it was hollow inside the protrusion. Therefore it isn't written in the רמב"ם clearly if it was width or height since it was both. According to him the way it was is as follows that the wall first started with a רובד (part of the wall protruding) which was three אמות and then there was an אמה regular and then a רובד which was three אמות. This occurrence of an אמה space and a רובד three אמות occurred another 22 times and then a regular אמה which that adds up to 96 אמות.

About the remaining space on the wall the משנה that the רמב"ם learns about the רובדים there is a מחלוקת between תנא קמא and ר' יהודה. The תנא קמא holds that the רובד on the top was four אמות while ר' יהודה holds that the רובד on the top was five אמות.

The עזרת כהנים explains that this מחלוקת is dependent on another מחלוקת they have.

(27) ביאור ר"מ קזיס פרק ג' משנה ו' ד"ה רום מעלה חצי מעלה.

(28) כסף משנה, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

(29) שם.

(30) ביאור ר"מ קזיס פרק ג' משנה ו' ופרק ד' משנה ד'. חנוכת הבית אות צ"א.

(31) עזרת כהנים, מדות פרק ג' משנה ו' ד"ה אמה אמה ורובד שלש.

In another ³²משנה the תנא קמא says that the היכל was 100 אמות **including** the כלה עורב (a sharp metal fence to keep birds away) which was an אמה. While ר' יהודה holds that the היכל was 100 אמות **excluding** the כלה עורב.

Based on this the עזרת כהנים explains that the reason why the תנא קמא holds that the top רובד was four אמות is because according to him the height of the היכל was only 100 אמות however according to ר' יהודה that there was still the כלה עורב therefore he adds an אמה and says the top רובד was five.

Based on this he also says that the height of each רובד included a type of סורג (a lattice-work fence). (see diagram 17)

4. According to the ³³בית המדות it was that each רובד was three אמות tall and the top רובד was four אמות wide and was not hollow inside. The reason why it was made like this³⁴ since these רובדים were there to protect the wall from rain and the like.
5. According to the ³⁵מרכבת המשנה the three אמות were in width (see diagram 16).
6. The ³⁶יעב"ץ explains that they were three אמות and they were on the East, North and South.

(32) משניות מדות פרק ד' משנה ו'.

(33) בית המדות פרק ד' משנה ג' שאלה ותשובה י'.

(34) בית המדות פרק ד' משנה ג' שאלה ותשובה י"ד וט"ו.

(35) מרכבת המשנה חלק ג', הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

(36) בספר ליקוטים פירוש יעב"ץ, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה ט'.

הלכה י': "כל אלו המקומות הפנויים שבין הכתלים הם הנקראים תאים. נמצאו התאים המוקפין למקדש חמשה מן הצפון וחמשה מן הדרום ושלשה מן המערב. ושלש דיוטות היו דיוטא על גבי דיוטא נמצאו ט"ו תאים בדרום חמשה ע"ג חמשה וחמשה על גביהן וכן בצפון חמשה עשר. ושמונה תאים היו במערב שלשה על גבי שלשה ושנים על גביהן בדיוטא אחת הכל ל"ח תאים"

"All the empty spaces between the walls are called *To'im*. The result is that surrounding the *mikdash* there were five from the North, five from the South and three from the West. There were three levels. One level on top of the other. The result is there were fifteen on the South being five on top of five on top of five. The same being on the North. There were eight *to'im* on the west being three on top of three and the top level two in one level. Thirty-eight *to'im* in total."

What was the height of the תאים?

1. According to the תוספות יום טוב³⁷ the height was six אמות since he holds that the lowest level was in the אוטם and since the אוטם was six אמות it makes sense that the height of that תא was six אמות and it also makes sense that all the levels were the same height (see diagram 18).
2. According to the עזרת כהנים³⁸ each תא was five אמות. However between each תא there was an אמה תקרה and אמה מעזיבה (an אמה of beams and an אמה of stones and cement³⁹). Therefore all together the תאים were 21 אמות high (see diagram 19).
3. The תפארת ישראל⁴⁰ says that all the תאים together were a bit less than 40 אמות since the height of the lower floor of the קודש was 40 אמות and the מסיבה (this term is going to be discussed later) had to be around that height. Therefore the height of the תאים were impacted by this and a bit less than 40 אמות.

37 תוספות יום טוב, מדות פרק ד' משנה ד' ד"ה התחוננה ה' ורובד ו'.

38 עזרת כהנים, מדות פרק ד' משנה ז' ד"ה ג' והתא שש.

39 פירוש המשניות להרמב"ם מדות פרק ד' משנה ו'. בבא מציעא דף קי"ז עמוד א'.

40 תפארת ישראל, מדות פרק ד' אות כ"ד.

DIAGRAM 19

DIAGRAM 20

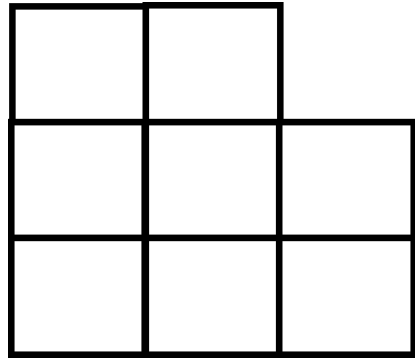

DIAGRAM 21

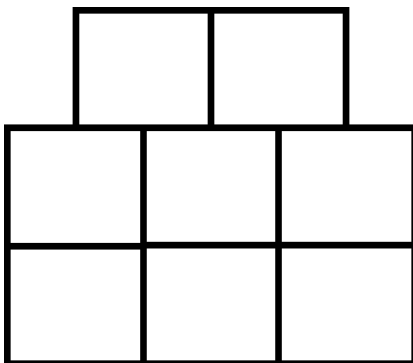
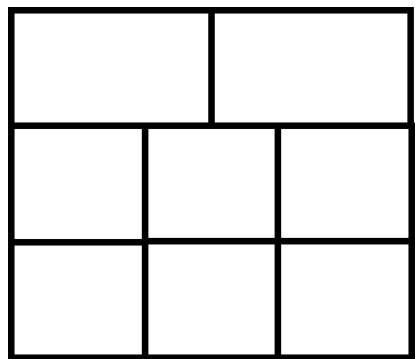

DIAGRAM 22

4. According to ⁴¹ביאור ר"מ קזיס the height of all the תאים were 100 אמות. The reason he gives is that it makes sense that it should be around 40 אמות because of the מסיבה since the ⁴²משנה in which the מסיבה is discussed it says "עולים לגגות התאים... היה עולה במסבה" ("go up to the roof of the תאים... he would go up the מסיבה") which implies that first was the תאים and then the מסיבה and it makes sense that the מסיבה reached the height of the floor of the second level which was a bit over 40 אמות.
5. Also from the fact that it says עולין לגגה של עליה (he would go up to the second level) It seems like these two roofs (the roofs are \ of the תאים and the היכל) were different heights because you had to go up to get to the second level. This that it says גגות התאים (roofs of the תאים) which is plural and not גג which is singular is because there were three sides: North, West and South and therefore is plural.

However it appears more correct to say that it was 100 אמות because if so what would be with the כותל ההיכל you would have to say there would be an extra תא above the regular three תאים and if you want to say that the ones in the כותל ההיכל were different heights than the rest, that doesn't seem logical. You can't say that that the wall was not doubled without the תא inside which would mean you wouldn't need an extra תא because it has to be doubled because according to ⁴³ביאור ר"מ קזיס the reason why the walls of the תאים didn't collapse is because the floors of the תאים indented into the wall a bit, less than an אמה and this strengthened the wall and also this means that each level is around 30 אמות which is like the wall that separated between the קודש and קודש בית המקדש in the first הקדשים.

This is also how he answers why we know that in the second בית המקדש that there were פרוכת instead of a wall because if there was a wall (like in the first המקדש) then it would collapse, since by the second בית המקדש the wall wouldn't have been strengthened by anything. However the wall of the תאים were strengthened with the indentions.

(41) ביאור ר"מ קזיס, מדות פרק ד' משנה ה' ד"ה ומסיבה.

(42) מדות פרק ד' משנה ה'.

(43) ביאור ר"מ קזיס, מדות פרק ד' משנה ז' ד"ה ומה.

DIAGRAM 23

כותל החיכל	תא הנקרא תא בשם מוחלט	כותל התא	מסיבה	כותל המסיבה

The entrances the טוב תוספות יום טוב is asking about are in dotted lines
 The entrances the בית המדות asks about are the double dashed line

DIAGRAM 24

כותל החיכל	תא הנקרא תא בשם מוחלט	כותל התא	מסיבה	כותל המסיבה

The entrances that the דר המריה are referring to are in dotted lines

The reasons that were given why it should be 40 אמות the משנה says them in order to clarify that you might have thought each תא had an opening to the top therefore it is clarified with the different לשונות that it wasn't for all the תאים (see diagram 21).

Regarding the תאים on the West, the הר המריה⁴⁴ says that you shouldn't think that two of the תאים were exactly on top of the two תאים below (see diagram 20), or that they were staggered and partially on the middle one and partially not (see diagram 21). Rather there were two תאים and they took up the whole space of that floor (see diagram 22).

הלכה י"א: "ג' פתחים היו לכל אחד ואחד מן התאים. אחד לתא מן הימין. ואחד לתא מן השמאל. ואחד לתא שעל גביו. ובקרן מזרחית צפונית בתא שבדיוטא האמצעית היו חמשה פתחים. אחד לתא מימין. ואחד לתא שעל גביו. ואחד למסיבה. ואחד לתא שיש בו הפשפש. ואחד להיכל"

"Three entrances there were to each of the *to'im*. One entrance to the right one to the left and one above. In the North-Eastern corner in the middle level there were five entrances. One to the right, one above, one to the *m'sibah*, one to the *to* with the main entrance and one to the *Heichol*."

When the רמב"ם says that there were three entrances for each תא is that precise for each תא?

1. According to the תוספות יום טוב⁴⁵ it is being precise since even though the תאים in the כותל המסיבה didn't have a תא next to it to enter to. Even so these תאים had entrances to the right which didn't lead into תאים.

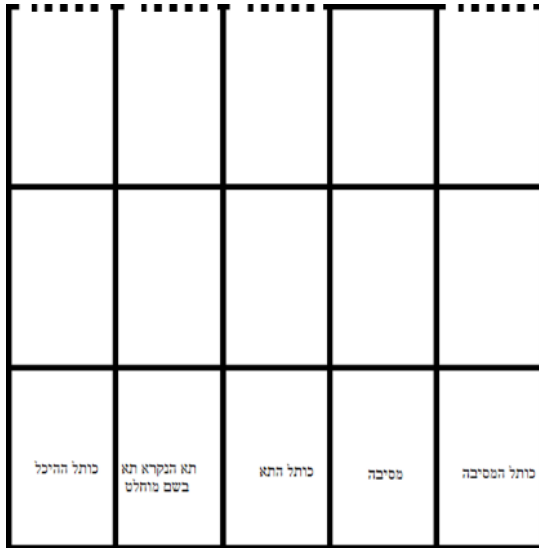
Though the תוספות יום טוב says that for certain reasons it makes sense to say it is not precise and the ones in the כותל המסיבה didn't have entrances to the right (see diagram 23).

---

(44) הר המריה, הלכות בית הבחירה פרק ד' אות כ"ב.

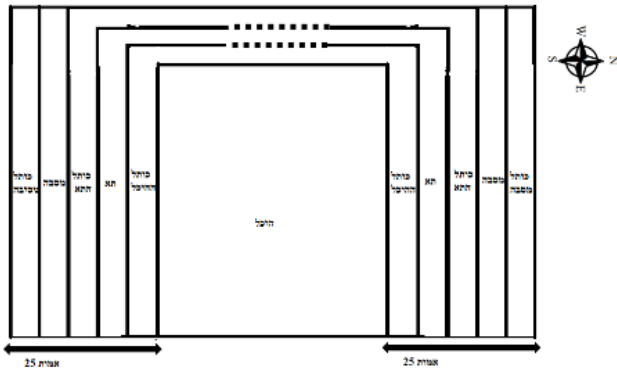
(45) תוספות יום טוב, מדות פרק ד' משנה ג' ד"ה ושלשה פתחים.

DIAGRAM 25

The entrances that the ביאור ר"ט קו"ט is referring to are in dotted lines

DIAGRAM 26

The ⁴⁶ בית המדות asks on the טוב why he doesn't mention the lower level since it was in the אוטם how could the one in the כותל ההיכל have an entrance to the left and also on the third level of the כותל ההיכל where was the third entrance since you can't say there were ladders in order that there should be an entrance to the left since that doesn't look good.

2. According to the ⁴⁷ תפארת ישראל it is לא דוקא (not precise), since he holds that even if you want to say there were entrances in the כותל המסיבה to the right it must have been only for light and an opening of such a type the term פתחים isn't appropriate (see diagram 23, same entrances as the תוספות יום טוב)
3. According to the ⁴⁸ הר המריה it is לא דוקא, since the תאים in the כותל המסיבה and in the כותל ההיכל didn't have 3 entrances. (see diagram 24)
4. According to ⁴⁹ ביאור ר"מ קויס it is לא דוקא, since the top תאים didn't have an entrance to the top except for the מסיבה (see diagram 25).
5. According to the ⁵⁰ מרכבת המשנה it is precise since the ones in the כותל ההיכל had entrances to the left which had ladders to go into the היכל and also in the כותל מסיבה there was an entrance to the outside through ladders.

About the entrances on the western side I originally thought that since in most pictures of the היכל according to the רמב"ם it shows it as one continuation without any entrances on the sides of the western תאים (see diagram 1). Therefore I thought that maybe these תאים didn't have entrances at all because the entrances were only for the תאים of the north and the south or there were entrances on the western side on the two sides of the תא הנקרא תא מוחלט בשם in the West (see diagram 26).

However the ⁵¹ עזרת כהנים does explain the entrances for the תאים on the west and this is how he explains it:

(46) בית המדות פרק ד משנה ד משנה ג (שנו).

(47) תפארת ישראל טוב, מדות פרק ד' משנה ג' אות כ"ו.

(48) הר המריה, הלכות בית הבחירה פרק ד' אות כ"ג.

(49) ביאור ר"מ קויס, מדות פרק ד' משנה ג' ד"ה וג' פתחים.

(50) מרכבת המשנה חלק ג', ספר עבודה, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה י"א.

(51) עזרת כהנים, מדות פרק ד' משנה ז' ד"ה ד' והתא שש.

The lower level of תאים were in the אוטם. There was an entrance to the back of the היכל towards the outside and it was called a לול and was there in order to make that you would be able to slaughter קרבנות there. So there was in the מוחלט תא הנקרא תא on the West side second level five entrances one to the left and to the right leading to the מוחלט תא הנקרא תא which were on the north and south and there was also one entrance to the כותל ההיכל and התא on the west and one to the one on top. Also with the התא there were five entrances two to the כותל התא which were on the north and south and one leading to the מוחלט תא הנקרא תא on the west and one leading to outside and one on top (see diagram 27).

My question on both of these explanations is what about one of the entrances leading to the bottom since the עזרת כהנים clearly holds that the lower level was in the אוטם.

I thought of an answer that maybe that entrance is considered part of the entrances of the level below it and therefore not included in the entrances of the middle level. However I don't like this answer because also the entrances to the side of each תא are entrances for another תא.

According to ביאור ר"מ קזיס he says that the western תאים had entrances from the north and south side to the same תא with that name for example כותל התא to the כותל התא on the north and south side (see diagram 28).

Now, according to the רמב"ם the question becomes which תא had five entrances and in that תא where were those entrances?

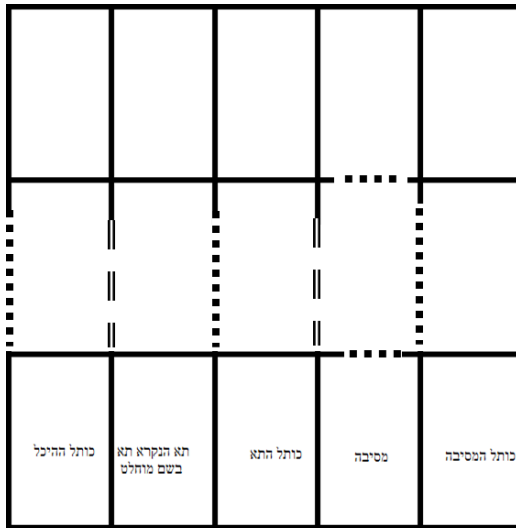
The משנה⁵² says about the תא with 5 entrances, ובקרבן מזרחית צפונית היו חמשה פתחים, אחד לתא מן הימין, ואחד לתא שעל גביו, ואחד למסבה, ואחד לפשפש, ואחד להיכל. According to רש"י⁵³ this משנה means that in the North-Eastern corner there was one entrance to the small gate to get into the תאים, one to the היכל, one to the מסיבה, one to the תא after it and one to the תא above it (see diagram 29).

However according to the רמב"ם it is more complicated since the רמב"ם holds that the כותל ההיכל and כותל המסיבה were actually תאים and also, he cannot contradict the משנה.

(52) מדות פרק ד' משנה ג'.

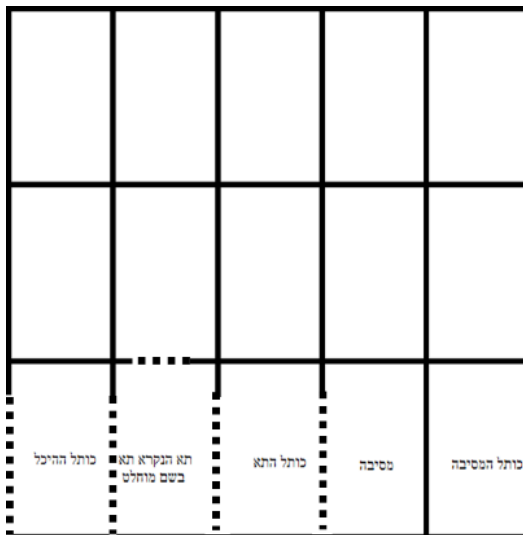
(53) תוספות יום טוב, מדות פרק ד' משנה ג' ד"ה ובקרבן.

DIAGRAM 30

The entrances included in the 5 entrances are in dotted lines. The ones that he asks why were they not included are in double dashed lines.

DIAGRAM 31

The ⁵⁴רמב"ם writes that it was on top of the מסיבה.

1. The ⁵⁵תוספות יום טוב says that according to the רמב"ם there are a lot of problems. They are:
  - a. How could it be on the second level if there is a level under it? The אוטם answers this by saying the lower level was in the טוב.
  - b. The תוספות יום טוב assumes that the corner is the כותל המסיבה since it is a corner and therefore asks why wasn't it in the כותל מסיבה as the משנה says it was in a corner. He answers this by saying that when the משנה said corner it meant a corner with three entrances which means the מסיבה. This is like the opinion that there weren't three entrances in that תא.
  - c. One of the places is to the מסיבה which seemingly refers to the תא below it so how come the משנה didn't teach that the second level had four entrances for all the תאים?
  - d. How does it make sense that there is one to the היכל and one to the פשפש which is the same direction?

The תוספות יום טוב explains that it must be the תא with five entrances was the second level of the מסיבה and therefore there was one entrance to the right of that תא leading to the כותל המסיבה. One to the one under it which is the מסיבה. One to the one above it and part of the calculation also included all the entrances to the left even though it is not in that תא itself. However that would add up to seven because of the three entrances that are to the left. which are: the one to the left of that תא. The one of the כותל התא then of the תא and then of the כותל ההיכל.

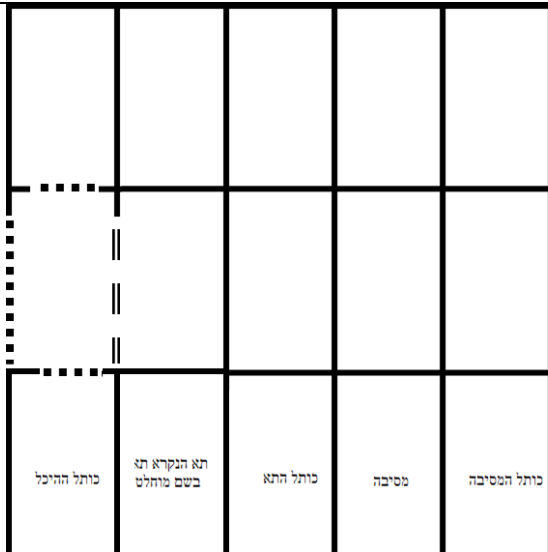
Rather it must be that the reason why the one of the פשפש which is inside the מוחלט תא הנקרא תא בשם מוחלט was included is since it is essential since without it you cannot get into the תאים and also the entrance of the היכל is important since that is the main thing and not the other entrances to the left (see diagram 30).

The תוספות יום טוב says however this is דוחק.

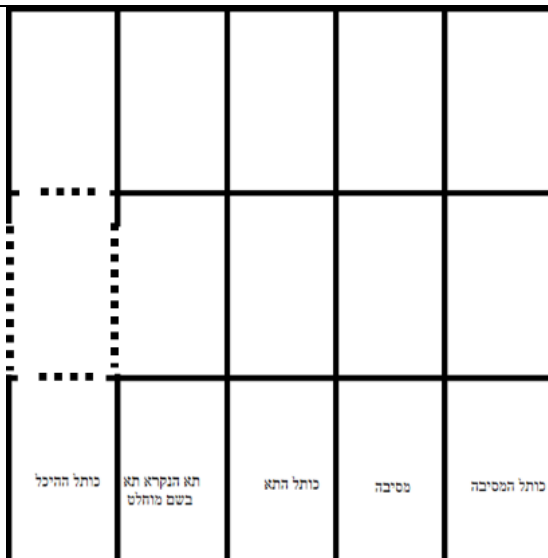
(54) פירוש המשניות להרמב"ם מדות פרק ד' משנה ג'.
 (55) תוספות יום טוב, מדות פרק ד' משנה ג' ד"ה ובקין.

DIAGRAM 32

The 5 entrances according to the המריה are in dotted lines and the wall that had 2 entrances are in double dashed lines

DIAGRAM 33

The 5 entrances are in dotted lines and the fifth entrance is to the פֶּסֶס

The טוב gives another answer based on what the רמב"ם holds that the "walls" were actually תאים but not with the fact that it was the second level of the מסיבה which is what the רמב"ם also holds.

He explains that the תא with five entrances was in the מוחלט תא בשם מוחלט therefore there was one to the right and one to the מסיבה and even though that entrance was in another תא since however that תא is called a כותל therefore it is included. One to the one on top of it, one to the left to the תא that had the פשפש (which means that the פשפש was in the כותל ההיכל) which was the כותל ההיכל. One more to the היכל and it was included since that תא is called a כותל (see diagram 31).

2. According to הר המריה⁵⁶ the five entrances were in the כותל ההיכל there were two entrances leading to the right one for the תא הנקרא תא בשם מוחלט and one for the פשפש which was in the מוחלט תא and one to the תא on top. One to the one below and one to the left for the היכל. The ספר בית הבחירה also explains it in this way (see diagram 32).
3. According to the מרכבת המשנה⁵⁷ the five entrances were in the כותל ההיכל on the second level. One entrance was to the תא above. Another entrance to the תא below. Another entrance to the right. Another to the left meaning into the היכל. One to the opening of that תא since he holds there was a staircase outside of that תא for the מסיבה (see diagram 33).

(56) הר המריה, עבודה, הלכות בית הבחירה פרק ד' אות כ"ד.

(57) מרכבת המשנה חלק ג', ספר עבודה, הלכות בית הבחירה פרק ד' הלכה י"א.

הלכה י"ב: "מסיבה היתה עולה מקרן מזרחית צפונית לקרן צפונית מערבית שבה היו עולין לגגות התאים. היה עולה במסיבה ופניו למערב הלך את כל פני הצפון עד שהוא מגיע למערב. הגיע למערב הפך פניו לדרום הלך את כל פני המערב עד שהוא מגיע לדרום. הגיע לדרום הפך פניו למזרח והיה מהלך לדרום עד שהוא מגיע לפתחה של עלייה שפתחה של עלייה היה פתוח לדרום"

"There was a *m'sibah* that went up from the North-Eastern corner to the North-Western corner that through the *m'sibah* you would reach the roof of the *to'im*. The person would go up the *m'sibah* facing East and go up the North side of the *Heichol* until he reached the West. He would reach the West and turn to the South and went along the West side until he reached the south. He reached the South and turned to the East and went along the South side. Until he reached the entrance of the upper story since the entrance of the upper story was in the South."

What was the מסיבה according to the רמב"ם? Everyone agrees it was something which was a means to access the second level of the היכל however according to the רמב"ם it is more complicated because he holds there were תאים in the place called the מסיבה. There are a few opinions what the מסיבה is (even without the additional complication with the רמב"ם):

1. The תוספות יום טוב⁵⁸ quotes the משנה who says the מסיבה was a spiral staircase. Based on this explanation there is no interference with the structure of the תאים (see diagram 34).
2. According to the עזרת כהנים⁵⁹ the מסיבה was not a spiral staircase rather it was a ramp which went all the way from the east to the west. The עזרת כהנים brings many מפרשים including the רא"ש who say this is what the מסיבה means. The use of this ramp was so that when they were fixing the קודש הקדשים the tools which were wide could be easily brought up since it was a wider space (since the whole purpose of having access to the upper floor was for repairs).

58) תוספות יום טוב, מדות פרק ד' משנה ה' ד"ה ומסיבה עולה.

59) עזרת כהנים פרק ד' משנה ה' ד"ה מקרן מזרחית צפונית לקרן צפונית מערבית.

The question however becomes, wasn't this area תאים according to the רמב"ם. The עזרת כהנים answers this question (he doesn't mention this question) when he is answering another question. He answers that the מסיבה itself was one אמה wide. So the remaining space which was two אמות was the תאים which were in the מסיבה (see diagram 36).

The עזרת כהנים also mentions that those who say it was a spiral staircase what do they do with the words of the משנה which is ⁶⁰ מקרן מזרחית צפונית לקרן צפונית מערבית (from North-Eastern corner to the North-Western corner).

The עזרת כהנים ⁶¹ בית המדות says similar things to the עזרת כהנים.

3. According to the תפארת ישראל⁶² the מסיבה was a ramp which took up the whole space of the מסיבה. Therefore according to him there is a problem what is with the תאים.

Lesson

The Rebbe מלך המשיח always said תורה מלשון הוראה. The lesson I learnt while learning about the יציעים is that in the שקלא וטריא in the עזרת כהנים about what are the יציעים he makes some דיוקים from a picture of the יציעים that he saw in the back of a גמרא.

The lesson is that we usually think, what is the problem if I am not careful in every detail of the picture I am drawing, as long as it is probably good and correct. However, every detail is really important, since people might make mistakes.

Based on the above I have tried my best to be accurate using the diagrams (they are not to scale), although it could be I didn't fully understand something, and possibly made a mistake.

⁶⁰ מדות פרק ד' משנה ה'.

⁶¹ בית המדות פרק ג' משנה ה' ד"ה ומסיבה היתה עולה.

⁶² תפארת ישראל מדות פרק ד' אות ל"ח.

DIAGRAM 34

DIAGRAM 35

side view

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

ויה"ר שיראה נח"ר מבניו - התמימים שי' בפרט

ומשלוחיו, חסידיו ובכלל ישראל בכלל

ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו

וישמיענו תורה חדשה מפיו

למטה מעשרה טפחים

תיכף ומיד ממש